

Förändringar inom familjestrukturen

- En kvalitativ studie om hur man som professionell kan stöda barnet samt familjen som genomgår en kris

Sofie Björklund

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	3326
Författare:	Björklund Sofie
Arbetets namn:	Förändringar inom familjestrukturen – En kvalitativ studie om hur man som professionell kan stöda barnet samt familjen som genomgår en kris
Handledare (Arcada):	Sigfrids Ingmar
Uppdragsgivare:	Stad i södra Finland
Sammandrag: Detta examensarbete handlar om förändringar inom familjestrukturen såsom skilsmässa och bildande av nyfamiljer. Arbetet baserar sig på litteratur samt dagvårdspersonalens erfarenheter och kunskaper. Syftet med denna undersökning är att få fram hur man som professionell kan hjälpa och stöda barnet och familjen då de genomgår en förändring inom familjestrukturen samt att få en djupare kunskap om denna familjeproblematik och stödmetoder. Frågeställningarna i mitt examensarbete var följande: Hur påverkas barnet av föräldrarnas skilsmässa/bildande av nyfamilj och hur går de professionella tillväga då det uppstår en kris i familjen? Vilka metoder kan man som professionell använda sig av för att stöda barnet samt familjen till en fungerande vardag? Vad bör en professionell beakta vid bemötandet av en familj som genomgått en förändring i familjestrukturen? Undersökningsmetoder i mitt examensarbete var en kvalitativ forskningsmetod samt insamling av litteratur. Litteraturen och materialet jag har använt handlar om socialpedagogik, det professionella bemötandet, skilsmässa samt bildande av nyfamiljer. Jag intervjuade tre professionella inom dagvården med hjälp av temaintervju. Jag avgränsade arbetet till skilsmässofamiljer och bildande av nyfamiljer. Litteraturen och materialet som jag har använt i undersökningen har inte publicerats före år 2000 men bygger eventuellt på undersökningar som har gjorts innan år 2000. Resultatet i min undersökning visar att personalen har en tydlig uppfattning om hur man bör gå tillväga då en familj genomgår en kris. Undersökningen visar att största delen av personalen använder sig av olika stödmetoder såsom diskussion, handdockor, sagor och lekar men att personalbrist och möjligtvis tidsbrist kan begränsa användningen av mera avancerade metoder.	
Nyckelord:	Skilsmässa, nyfamiljer, barn, socialpedagogik, bemötande, stödmetoder, daghemspersonal
Sidantal:	64
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	13.6.2011

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social services
Identification number:	3326
Author:	Björklund Sofie
Title:	Changes in the family structure – A qualitative survey about how a professional can support the child and family in a crisis
Supervisor (Arcada):	Sigfrids Ingmar
Commissioned by:	A city in south Finland
Abstract: This degree thesis is about changes in the family structure such as divorce and forming of blended families. It is based on literature and knowledge and experience of day-care personnel. The purpose of this study was to develop ways how a professional can help and support the child and family when they are going through a change in the family structure and to gain more knowledge of this family crisis and support methods. The questions I used in my thesis degree were: How does parents' divorce/forming of blended families affect the children and how does the professional proceed when a crisis occurs in the family? Which methods can a professional use to support the child and the family to a functional day? What should a professional consider when handling a family that is going through a change in the family structure? The method used for collecting data was a qualitative method and literature. Literature and material that I have used is about social pedagogy, the professional handling, divorce and forming of blended families. I interviewed three professional in day-care by a thematic interview. The thesis concerns divorced families and forming of blended families. Literature and the material I have used in the thesis have not been published before year 2000 but are possibly based on surveys conducted in the year 2000. The result of my research shows that the personnel have a clear idea of how to proceed when a family is in crisis. The survey shows that most of the personnel are using various of support methods such as discussion, hand puppets, stories and games but lack of time and personnel can limit the use of more advanced methods.	
Keywords:	Divorce, blended families, children, social pedagogy, handling, support methods, day-care personnel
Number of pages:	64
Language:	Swedish
Date of acceptance:	13.6.2011

INNEHÅLL

1	INLEDNING	7
1.1	Syfte	7
1.2	Frågeställningar	8
1.3	Begreppsdefinitioner	8
1.3.1	<i>Familj</i>	8
1.3.2	<i>Kärnfamiljen</i>	8
1.3.3	<i>Nyfamilj</i>	9
1.4	Avgränsning	9
2	TEORETISK BAKGRUND	10
2.1	Tidigare forskning	10
2.2	Det professionella bemötandet	12
2.3	Socialpedagogiska handlingskompetenser	16
2.3.1	<i>Den produktiva kompetensen</i>	17
2.3.2	<i>Den expressiva kompetensen</i>	17
2.3.3	<i>Den kommunikativa kompetensen</i>	18
2.3.4	<i>Den analytiska/syntetiska kompetensen</i>	18
2.3.5	<i>Den femte kompetensen</i>	19
2.4	Småbarnsfostran inom dagvården	20
2.4.1	<i>Social och emotionell träning i förskolan</i>	21
3	FÖRÄNDRINGAR INOM FAMILJEN	23
3.1	Skilsmässa, hur det påverkar familjen	23
3.1.1	<i>Skilsmässa och barn i åldern 1,5 – 3</i>	26
3.1.2	<i>Skilsmässa och barn i ålder 3-6</i>	27
3.2	Bildande av nyfamiljen och hur det påverkar kärnfamiljen	27
4	DEN EMPIRISKA UNDERSÖKNINGEN	30
4.1	Val av metod	30
4.2	Utförande av den empiriska undersökningen	30
4.3	Val av respondenter	31
4.4	Genomförande av temaintervju	31
4.5	Analys av material	33
4.5.1	<i>Innehållsanalys</i>	34
4.6	Etiska reflektioner	34
4.7	Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	35

5	RESULTATREDOVISNING	36
5.1	Personalens erfarenheter av skilsmässofamiljer/nyfamiljer och tillvägagångssätt då familjer inte mår bra.....	36
5.2	Det professionella bemötandet av familjer i kris.....	38
5.3	Det professionella stödet till familjer.....	39
5.4	Personalens samarbete.....	41
6	ANALYS	43
6.1	Hur påverkas barnet av föräldrarnas skilsmässa/bildandet av nyfamilj och hur går de professionella tillväga då det uppstår en kris i familjen?.....	43
6.2	Vilka metoder kan man som professionell använda sig av för att stöda barnet samt familjen till en fungerande vardag?.....	45
6.3	Vad bör en professionell beakta vid bemötandet av en familj som genomgått en förändring i familjestrukturen?.....	47
7	DISKUSSION	50
7.1	Metoddiskussion.....	50
7.2	Resultatdiskussion.....	52
7.3	Förslag på fortsatt forskning.....	53
	KÄLLOR	55
	BILAGA 1	
	BILAGA 2	
	BILAGA 3	

1 INLEDNING

Jag tycker det är viktigt att undersöka skilsmässofamiljer samt nyfamiljer eftersom om personerna inom familjen handlar fel så kan det leda till negativa konsekvenser för barnets framtida sociala utveckling. Det professionella kunnandet inom detta ämne kan möjligtvis stöda familjen, särskilt barnet i daghemsmiljö och ge trygghet och rutiner i barnets vardag. I detta arbete är tyngdpunkten på det professionella stödet och bemötandet av en familj som genomgår en skilsmässa- eller nyfamiljs process.

I mitt examensarbete skriver jag om hur olika förändringar inom familjen påverkar barnet och de olika förändringar som jag skriver om är då det sker en skilsmässa inom en familj och familjen bildar nyfamiljer.

Idag är det vanligt att det sker förändringar i familjestrukturen. Traditionella kärnfamiljer var det finns mamma, pappa och barn blir allt färre medan nyfamiljer blir allt fler. År 2009 var det 13527 stycken familjer vars föräldrar genomgått en skilsmässa. (Statistikcentralen 2010)

1.1 Syfte

Syftet med denna undersökning är att få fram hur man som professionell kan hjälpa och stöda barnet och familjen då de genomgår en förändring inom familjestrukturen samt att få en djupare kunskap om denna familjeproblematik och stödmetoder. Jag vill undersöka vad som sker inom en familj då en förändring sker inom familjestrukturen samt hur dagvårdspersonalen kan stöda dessa familjer. Tyngdpunkterna i arbetet är det professionella stödet och bemötandet, barnets upplevelser, relationerna inom familjen samt skilsmässa och nyfamilj.

Jag är väldigt intresserad av metoderna som professionella använder sig av då de stöder familjer i kris och har då valt att intervjua tre barntädgårdslärare.

Jag gör en kvalitativ undersökning för att få fram olika konkreta metoder, erfarenheter och åsikter.

1.2 Frågeställningar

Jag har valt dessa forskningsfrågor:

- Hur påverkas barnet av föräldrarnas skilsmässa/bildande av nyfamilj och hur går de professionella tillväga då en kris uppstår i familjen?
- Vilka metoder kan man som professionell använda sig av för att stöda barnet samt familjen till en fungerande vardag?
- Vad bör en professionell beakta vid bemötandet av en familj som genomgått en förändring i familjestrukturen?

I den teoretiska undersökningen tas det upp hur olika förändringar påverkar familjen, vad som sker inom familjen och hur man skall bemöta samt stöda en familj i kris. I den empiriska undersökningen vill jag få fram olika erfarenheter och konkreta stödmeter av de professionella, hur de stöder och bemöter klienter i kris, samt hur de professionella identifierar ett barn i kris.

1.3 Begreppsdefinitioner

1.3.1 Familj

Statistikcentralen i Finland skriver att ordet familj kan definieras som ett par som är sambor, registrerade eller gifta med eller utan barn, eller enföräldersfamiljer. Då det handlar om barnfamiljer så räknas de familjer som har barn under 18 år, det samma gäller även för ensamförsörjarfamiljer.

1.3.2 Kärnfamiljen

Till kärnfamiljen räknas en man och en kvinna eller ett par av samma kön som är sambor eller gifta och har biologiska eller adopterade barn. (Nationalencyklopedin & Encyclopedia Britannica)

1.3.3 Nyfamilj

Ordet nyfamilj går att definiera på flera olika sätt, men den vanligaste är att man talar om ett förhållande, samboende eller äktenskap var paren har separerat. Det kan finnas barn från någondera av parterna från tidigare förhållanden eller så har någondera av parterna skaffat barn med en ny partner. Nuförtiden kallar man en familj för nyfamilj då t.ex. den ena föräldern har barn från tidigare förhållanden och/eller då den får barn med en nya partner. (Jaakkola 2000 s.3) Nyfamilj kan även kallas för ombildad familj. I denna familjestruktur finns det en förälder som inte har tillsammans med sin partner gemensamma barn. (Statistikcentralen 2009)

1.4 Avgränsning

I arbetet skriver jag om skilsmässoproblematiken och nyfamiljer. Tyngdpunkten i arbetet är olika stödformer vid situationer som då t.ex. familjens struktur förändras såsom skilsmässa och bildande av nyfamilj. Jag skriver även om bemötande av familjer i kris och hur man som professionell kan ta upp oron med föräldrarna.

Jag intervjuar tre barnträdgårdslärare inom dagvården som har minst fem års arbetserfarenhet. Litteraturen och materialet som jag använder har inte publicerats före år 2000, men det bygger eventuellt på undersökningar som gjorts innan år 2000.

Jag har använt mig av dessa sökord i olika databaser samt bibliotek: ”familj”, ”nyfamilj”, ”kärnfamilj”, ”förändring i familjestrukturen”, ”skilsmässa”, ”kris”, ”familj i kris”, ”barn i kris”, ”styvförälder”, ”perhekriisi”, ”avioero” ”styvfamilj” och ”uusperhe”.

2 TEORETISK BAKGRUND

I detta kapitel skriver jag om två tidigare forskningar som tar upp hur ett barn i en skilsmässofamilj och nyfamilj ser ut. Jag skriver om de socialpedagogiska kompetenserna, vilka de olika kompetenserna i Bent Madsens blomma är och hur de kommer fram i en arbetsbild. Senare i kapitlet skriver jag om det professionella stödet och bemötandet. Jag tar även upp hur en pedagog kan förbereda sig inför samtal med vårdnadshavarna i situationer var pedagoger tar upp oro.

2.1 Tidigare forskning

En studie har gjorts 2008 av BRIS (Barnens rätt i samhället); *kan man bli sjuk av ord?* Studien är gjord av psykolog Karin Johansson med utvecklingssekreterare Peter Irgens. Studien handlar om psykisk misshandel och hur det påverkar barn. Då barn utsätts för psykisk misshandel så är konsekvenserna många, de kan drabbas av psykisk ohälsa, de har en ökad risk för negativa sociala kontakter samt deras skolgång kan påverkas negativt. (Johansson 2008 s. 4)

Syftet med denna undersökning är att få fram barnens tankar och känslor samt att förstå barnet som utsätts för psykisk misshandel. De barn som har kontaktat BRIS har varit anonyma och en del av dem har inte fått hjälp medan en del av dem har fått hjälp av samhället och vill berätta om det. (Johansson 2008 s. 4,11)

Denna studie är en kvalitativ undersökning, de enkäter man använde sig av var öppna så att barnen/ungdomarna kunde berätta sina känslor och tankar fritt. Barnen kontaktade själva BRIS och valde själva vad de ville berätta. Undersökningarna gjordes per elektroniska brev och med telefon. (Johansson 2008 s. 10–12)

I studien kommer det upp om hur skilsmässa och styvföräldrar kan påverka barnets hälsa och det skriver jag kort om nedan.

Då föräldrarna genomgår en skilsmässa så kan det leda till att föräldrarna endast koncentrerar sig på sig själva och stöder inte barnen då de går igenom sina känslor och tankar. Barnen kan påverkas då de hör när föräldrarna bråkar, barnen dras med i konflikterna, barnen får skulden för bråken, föräldrarna pratar illa om varandra för barnen, för-

äldrarna vill att barnen skall välja någons sida och då föräldrarna bråkar så sätter de all sin energi på det istället för på barnen. (Johansson 2008 s. 20)

Då föräldrarna har genomgått en skilsmässa och de har hittat en ny partner så är det oftast så att barnens åsikt inte kommer fram i valet av partner. I studien berättade barnen att deras föräldrar koncentrerar sig för mycket på sina egna behov såsom att flytta ihop med ens nya partner och inte beaktar barnens behov. I studien kommer det också upp att barnen ofta känner att de inte är omtyckta av sin förälders nya partner och att barnen kanske har fått en styvförälder som inte är redo för sin nya roll. Situationen för barnen kan bli väldigt hotfull då barnets biologiska förälder inte tar barnets sida då styvföräldern bråkar med barnet genom att hota, slå m.m. (Johansson 2008 s. 20)

En artikel som jag valt att ta med är publicerad av tidningen Kristillinen kasvatus, som är baserad på Päivi Sutinens avhandling; *Vanhempana ja aikuisena uusperheessä*.

En familj kan definieras som nyfamilj då det finns barn som är under 18 år samt två vuxna som inte behöver vara barnets biologiska förälder. Det finns också de familjer vars barn inte officiellt bor hos dem och kan inte då enligt statistik klassas som en nyfamilj eftersom barnen inte kan ha två officiella familjer, därför kan man inte heller säga exakt hur många nyfamiljer det finns i Finland. (Kristillinen Kasvatus 2006 s. 3)

Enligt artikeln är det flera forskare som har kommit fram med en sådan slutsats att rollerna är oklara i nyfamiljerna. Barnets styvförälder är av den åsikten att den inte kan ta på sig en föräldraroll för barnen och styvföräldern känner sig osäker över sin roll, olika förväntningar såsom, vad barnen förväntar sig och barnens biologiska förälder. (Kristillinen kasvatus 2006 s. 3)

Det finns två myter angående styvmamman; de förväntar att hon genast skall älska barnen som om de vore hennes egna och man förväntar sig att styvmamman genast skall inta rollen som styvmamma. Det finns också likheter mellan mammavollen och styvmammarollen, att sköta hemmet m.m. Men det är ändå inte lika självklart som för mamman att styvmamman skall göra olika sysslor i hemmet. För styvpappor verkar det lättare att anpassa sig till rollen fastän deras roll också är oklar. Det är kanske lättare för pappor eftersom de sällan är med i vardagens sysslor. (Kristillinen Kasvatus 2006 s. 3)

Enligt en del forskare har barnet inte svårigheter med att förstå familjens nya struktur och den nya familjestrukturen betyder heller inte kaos för barnet. Barnet klarar sig bra i den nya strukturen om barnet beaktas, barnet får föra fram sina åsikter gällande familjen och då barnet själv får bestämma vilka personer som är viktiga. Barnen formar sin uppfattning om nyfamiljen och vem alla som hör till den väldigt olika. Då barnet upplever svårigheter har det visat sig att barnet kan kontakta styvmamman samt den biologiska mamman då det behövs. (Kristillinen Kasvatus s. 4)

Styvföräldrarna berättar att de upplever att familjens biologiska föräldrar är de som har sista ordet gällande olika saker för barnen. Styvföräldrarna poängterar att de ändå alltid försöker lyssna och förstå alla i den nya strukturen och de försöker se sakerna ur barnens perspektiv. (Kristillinen kasvatus 2006 s. 4)

2.2 Det professionella bemötandet

Mötet som sker mellan människor är grunden till all mänsklig tillväxt och utveckling. Det finns situationer som man inte är mentalt förberedd för såsom då vi möter människor som är arga och frustrerade på sin egen situation och då är det lätt att man sätter skulden över denna situation på den som man möter. Detta kan kallas till projektion, dvs. människans försvarsförmåga som människor ibland använder sig av. I en miljö var det inte finns struktur eller sedan en väldigt överdriven struktur så kan det lätt leda till att det blir olika roller hos de professionella såsom ”martyr”, ”barnet”, ”bror duktig” och ”häxan”. Ifall denna rollfördelning sker på arbetsplatsen är det inte lätt att samarbeta inom gruppen eller med klienterna. (Carlander m.fl. 2001 s. 13)

Ett möte mellan människor innebär ett samspel där människorna reagerar på varandra. reaktionerna som sker kan vara olika men styrs av våra erfarenheter, vårt inre, förväntningar samt tolkningar av den situation som den professionella befinner sig i. Då ett möte har lyckats så finner man känslor av glädje och lycka. Ifall ett möte upplevts som otryggt så kan det väcka rädslor, frustration, uppgivenhet, och ibland även hat. Då den professionella har varit med om ett otryggt möte så kan den professionella känna sig misslyckad i sin yrkesroll. Då ett möte inte går bra är det viktigt att fundera på de orsaker som ligger bakom och försöka tänka ut hur man kan göra i fortsättningen och olika

lösningar på de konflikterna som uppstod. Ifall den professionella har för höga förväntningar på mötet så kan det resultera i att det blir tvärtemot förväntningarna. (Carlander m.fl. 2001 s. 13-16)

I bemötandet av klienter kan det finnas situationer då det känns svårt att ta upp oron och samtala om vad som orsakar oron. Det finns olika stödmetoder som man kan använda sig av då man skall samtala med t.ex. ett barns vårdnadshavare. Pedagogerna kan använda sig av en blankett som innehåller tre viktiga delar som pedagogerna bör grunda sina tankar på då hon skall ta upp oro. (Eriksson & Arnkil 2006 s. 12)

Den första delen i blanketten handlar om vad det är för saker som bekymrar pedagogerna, vad händer ifall pedagogerna inte tar upp dessa saker och hur stor är pedagogernas oro. Den andra delen i blanketten behandlar frågor som pedagogerna bör tänka på just innan hon träffar vårdnadshavarna. Den delen behandlar bl.a. frågor såsom i vilka situationer upplever vårdnadshavarna att du stöder dem? Vilka är styrkorna och resurserna hos barnet? Vad kan pedagogerna och vårdnadshavarna göra för att förbättra situationen hos barnet? Hur tar pedagogerna upp sin oro och sina önskemål för vårdnadshavarna gällande situationen hos barnet? Pedagogerna kan ha hjälp av att försöka förutsäga vad som sker under diskussionen, när det är en lämplig tidpunkt att ta upp de olika sakerna, i vilka sammanhang och hur vårdnadshavarna kommer att reagera. Den tredje punkten handlar om vad pedagogerna bör tänka på precis efter mötet med vårdnadshavarna. Pedagogerna skall fundera över hur hon tog upp sin oro, hur hon kände sig inför samtalet med vårdnadshavarna samt om det kom några överraskningar under samtalet? (Eriksson & Arnkil 2006 s. 8-13)

Den kontakt som finns mellan pedagogerna och barnet/vårdnadshavarna är viktig då man tar upp oron. Denna kontakt är en viktig del inom allt arbete gällande psykosocialt pedagogiskt arbete. Då det upplevs hot inom kontakterna så beror det dels på att det finns något oönskat som eventuellt begränsar kontakten eller någon form av kritik inom relationen. Det kan t.ex. handla om att pedagogerna är rädd för att ta upp svåra saker med vårdnadshavarna eftersom pedagogerna antar att kontakten med vårdnadshavarna försämraras. Då pedagogernas kontakt med vårdnadshavarna är relativt ny så bygger de fortfarande

upp förtroendet och ifall pedagogen har arbetat en längre tid med föräldrarna så vill hon undvika att förtroende skall bli svagare. Det är viktigt att i samtalet med vårdnadshavarna ta upp stöd och resurser vilket resulterar i att man samtalar, uppmuntrar, samarbetar och vägleder. (Eriksson & Arnkil 2006 s. 19)

Det kan vara en påfrestning för den professionella att möta svårigheter och ifall man samarbetar med flera professionella på samma gång är det bra att komma ihåg att det behövs samstämmighet i bemötandet. Detta kan man lyckas med om de professionella har ett gemensamt förhållningssätt. Förebyggandet av problem lyckas då man vågar se problemen. Det kan vara svårt för en del professionella att ha en så kallad problemfokus eftersom människor ofta vill tänka gott om andra människor och tänker att man framkallar oro om man pratar om möjliga problem. Det är nödvändigt för den professionella att tänka kritiskt och klart för att kunna lösa samt förebygga olika problem som kan uppstå. De professionella kan utgå från sina tidigare erfarenheter och att lära sig av sina misstag är en viktig del i arbetet. Förebyggandet av otrygga möten på sin arbetsplats lyckas då man försöker utarbeta rutiner och genomgår diskussioner om olika klienter som möjligen kan vara oroliga. (Carlander et al. 2001 s. 34)

Olika kommunikationsstilar används av personer som genomgår ett möte och dessa kommunikationsstilar grundar sig på hurudan personlighet människan har och den andra människan som kommunikationen sker med. En del människor försöker blidka den som man kommunicerar med, en annan kanske försöker lägga skulden på den andra människan, några försöker avleda diskussionen från det ämne var det uppstod en konflikt och vissa sköter kommunikationen med fakta och logik och lämnar bort det känslomässiga. Den kommunikationsstil som kommer närmast det som den professionella kan sträva till är fakta och logik. Det känslomässiga bör dock komma med i faktan och logiken för att det skall bildas en helhet. En kommunikation sker på samma sätt som en förhandling eftersom det är fråga om en så kallad pendelrörelse: människan tar reda på den andras önskemål och synsätt, människan bekräftar och accepterar den andras synsätt, kommer med egna bud utifrån från det personen redan har fått reda på, människan tar reda på den andras uppfattning om budet och sedan börjar det om igen. (Carlander et al. 2001 s. 43)

Det finns faktorer som kan hindra en person från att delta i ett möte och jag skrev tidigare i texten att den professionella möjligtvis upplever rädsla inför mötet med föräldrarna. En annan faktor kan vara t.ex. okunskap. Då en person har okunskap om en annan person så kan det förekomma rädsla och personen kanske tar avstånd från den andra individen. Det som klassas som okunskap kan t.ex. vara kunskap i psykisk ohälsa eller missbruksproblematik eller sedan helt vardagliga saker såsom hur människan fungerar i vardagen, hur människan löser problem, vilka personlighetsdrag människan har. Kunskap om dessa saker ökar personens trygghet, vilket leder till att kontakten till andra blir friare. (Carlander et al. 2001 s. 48-49)

Otrygghet inom arbetslivet eller privatlivet är någonting som nog alltid kommer att finnas i någon form. Otryggheten kan göras till ett arbetsredskap istället för att skjuta undan känslan. Då det uppstår en otrygg känsla kan man fundera över varför man känner sig otrygg? Påminner denna situation mig om något? Hur kan den bäst hanteras? En del upplever en viss situation som otrygg medan andra inte upplever det. Det beror på hurdan erfarenhet man har av en sådan situation, mycket av känslorna grundar sig på tidigare erfarenheter eller minnen. I en sådan situation skall man fundera över den otrygga känslan och värdera om känslan kommer från den egna upplevelsen eller från den yttre verkligheten. (Carlander et al. 2001 s. 86-87)

Det är bra att veta grunderna till ett lyckat klientsamtal och då pedagogen utför samtal med föräldrarna eller barnet så bygger de upp en bra grund för det kommande samarbetet och möjlighet till att utveckla situationen de är i till en positiv riktning. Det är en orsak till varför det är viktigt att i samtalet ta upp resurserna och styrkorna som barnet eller familjen har och samtidigt erbjuda stöd till dem. Samarbetets målsättning är att den professionella bygger med föräldrarna samt annan personal ett bra samarbete där man sammanför resurserna för att på bästa sätt stöda barnet. För ett gott samarbete krävs det att man respekterar föräldrarna samt barnet och man bemöter dem på ett jämbördigt sätt. Man bör som professionell komma ihåg att familjen är den som är specialisten och vet bäst hur de fungerar. De professionella är de som är specialister på barnets utveckling och då föräldrarna och de professionella samarbetar så finns det bra förutsättningar för att vända barnets situation till en positiv riktning. (Eriksson & Arnkil 2006 s. 31-32)

2.3 Socialpedagogiska handlingskompetenser

Socialpedagogikens första viktiga teoretiker Paul Natorp formulerade sig att utgångspunkten för socialpedagogik skulle vara en handling som är medveten och av en god vilja. Centralt för utvecklingen av viljan är erfarenheter, och kunskapen förblir en oförändrad process som infinner sig i gemenskapen med andra. (Eriksson & Markström 2001 s. 202) Målet för socialpedagogikens verksamhet är att människorna skall vara integrerade i samhället, leva ett gott liv genom möjligheten att själv göra sina val och ha tillgång till samhällets resurser. Socialpedagogens uppgift är att stöda människorna ifall de inte har möjlighet att själva nå detta. (Eriksson & Markström 2001 s. 208)

I boken *Den svårfångade socialpedagogiken* skriven av Lisbeth Eriksson m.fl. kommer det upp en definition på socialpedagogik som är gjord av Christer Stensmo. Hans definition är att det socialpedagogiska arbetet går ut på att ge klienter färdigheter, normer och sådan kunskap så att människorna kan utveckla sina sociala relationer samt resurser som de har till andra människor. (Eriksson & Markström 2001 s. 186-187)

En pedagogisk handling kännetecknas enligt den tyska filosofen Jürgen Habermas av två huvudtyper dvs. arbetet sker målrationalt och med interaktion. Med målrationalt menar man att den professionellas handlingar bygger på ett mål som man försöker nå och att det finns en interaktion mellan den professionella och klienten. Interaktionen bygger på den kommunikativa handlingen vilket innebär att den professionella skall vara förståelseorienterad. (Madsen 2001 s. 194) Eftersom socialpedagogen inte kan lösa stora problem som finns i samhället så koncentrerar pedagogen sig på de saker som utgör hinder för klienten eller även de saker som utgör möjligheter för klienten. Pedagog skall stöda människan i att se sina egna resurser, att se vad de kan och vet. En pedagog hjälper människorna med att sätta ord på sina erfarenheter och känna gemenskapen med andra människor medan man lär. (Eriksson & Markström 2000 s.203-205)

I boken *Socialpedagogik* skriven av Bent Madsen kommer det upp en bildningsblomma. I den finns det fem fält som utgör en helhet, dvs. hur man som professionell skall handla i olika situationer. I bildningsblomman finns produktiv kompetens, analytisk och syntetisk kompetens, expressiv kompetens, kommunikativ kompetens och den femte kompetensen.

2.3.1 Den produktiva kompetensen

Den produktiva kompetensen representerar den materiella och konkreta handlingen. Socialpedagogen förhåller sig med hjälp av händerna till att skapa, omforma och ingripa i sin värld omkring sig. Socialpedagogen måste klara av att lösa en del tekniska samt praktiska uppgifter med hjälp av sina egna manuella färdigheter. De praktiska handlingarna som socialpedagogen kan hjälpa med kan vara sådana vardagliga situationer såsom t.ex. att hjälpa till med hushållssysslor, reparationer i hemmet m.m. Men dessa manuella färdigheter måste också kopplas ihop med olika kunskapsprocesser såsom föreställningsförmåga dvs. att kunna föreställa sig den färdiga produkten, en handlingsförmåga vilket handlar om att kunna välja de olika tekniker och metoder som leder till målet och en värderingsförmåga som innebär att kunna värdera om förväntningarna och resultatet motsvarar varandra. I den manuella/produktiva aktiviteten måste det alltid finnas en produkt, ett sorts mål före processen eftersom det är den färdiga produkten man försöker sträva till. Alla dessa förmågor som räknades upp kan klassas som den produktiva kompetensen. Den produktiva kompetensen handlar inte enbart om de olika manuella färdigheterna utan det behövs också metoder, insikt i hur man skall gå tillväga i olika situationer samt kunskap.(Madsen 2001 s. 228)

2.3.2 Den expressiva kompetensen

Den expressiva kompetensen representerar hjärtat och handlar om socialpedagogikens emotionella och estetiska dimension. I detta fält syns kroppens språk, dvs. kroppen representerar handling samt kunskap. Pedagogerna måste vara säkra på sitt egna kroppsliga språk och sinnesintryck och vara medveten om att kroppen kan representera erfarenheter och kunskap som inte syns i det talade språket. Socialpedagogen skall kunna sätta sig in i personens värld genom andra sätt än språkligt och det kan ske genom olika aktiviteter såsom dans, teater, drama, musik osv. Socialpedagogen försöker komma åt tyst kunskap genom dessa olika aktiviteter och försöker att individens känslor hittar sin plats och möjligtvis kan utvecklas till nya handlingskrafter samt kvalificera handlingskompetensen. Denna kompetens kräver att socialpedagogen har lärt sig olika tekniker så att hon klarar av att dra olika aktiviteter och att det leder till att man kan bearbeta sina erfarenheter. I den kroppsliga och estetiska aktiviteten är processen och produkten två saker

som är tätt förknippade med varandra under hela processen och de finner sin plats sent i denna process. (Madsen 2001 s.229-230)

2.3.3 Den kommunikativa kompetensen

Den kommunikativa kompetensen representerar den språkliga dimensionen, där människor förhåller sig till varandra genom olika språkligt betingade handlingar. Detta fält kallas även för tungan. Då det sker olika handlingar mellan människor etableras ömsesidiga handlingar som ger uttryck för etiska värden. Alla mänskliga samspel uttrycks i hur man bör förhålla sig till andra människor. Då människor kommunicerar med varandra byggs det upp normer, normerna är också grunden till all interaktion som sker. En kommunikativ handling grundar sig på antagandet att den andra individen är som en själv t.ex. en individ med känslor och förnuft, vilja och identitet, språklig förmåga och handlingsförmåga. Socialpedagogen måste inte enbart kunna hantera de språkliga färdigheterna utan även ha insikt i mänskliga samspelsprocesser och i normer. Socialpedagogen måste kunna ta nytta av speciella sociala kompetenser som leder till att skapa handlingsrum för andra. Dessa speciella sociala kompetenser är bl.a. att inreda rummet så att andra kan vara aktörer, att etablera normer för det mänskliga samspelet så att man kan fatta beslut samt lösa konflikter och att sätta sig in i andras situation genom att byta perspektiv. (Madsen 2001 s. 230-231)

2.3.4 Den analytiska/syntetiska kompetensen

Den analytiska och syntetiska kompetensen representerar hjärnan, dvs. kunskapsdimensionen i socialpedagogiskt arbete. Syftet till denna kompetens är att få fram en bredare samt djupare kunskapsbas. Pedagogens kunskapsförmåga stöter här på en begränsning eftersom socialpedagogen inte kan åstadkomma den kunskap som är identisk med den värld pedagogen försöker förstå. Pedagog kan sträva till att komma så nära sanningen som möjligt samt att få klarhet i de olika sakerna som behandlas. I socialpedagogiskt arbete är kunskapens villkor en viktig del eftersom pedagog handlar mot bakgrund av sina kunskaper. Det negativa i detta är att då pedagog har oklarhet i kunskapen så kan det leda till olika oklara handlingar vilket kan förvirra deltagarna. Det centrala är att pedagog skall ha insikt i hennes egen handlingsförmåga samtidigt måste hon kunna han-

tera deltagarnas levnadsvillkor och deras förutsättningar. Pedagoger bör vara nyfiken på den socialpedagogiska verkligheten samt kunna producera den kunskap som behövs på ett systematiskt sätt, antingen genom att systematisera sina egna erfarenheter, eller genom andra systematiserade och förmedlade erfarenheter. Socialpedagogen kan även tillägna sig teorier som fungerar som förståelseramar. Dessa handlingar bygger på den analytiska kompetensen dvs. pedagoger kan isolera de enskilda delarna från helheten för att bättre kunna göra speciella undersökningar. För att detta skall lyckas kräver det att man klarar av att koncentrera sig på en viss del från en helhet. Detta är en kompetens som är allmän i socialpedagogiskt arbete, då pedagoger försöker värdera resultatet av ett förlopp måste pedagoger kunna analysera de enskilda delarnas bidrag till resultatet. Den syntetiska kompetensen handlar om att samla de mindre delarna till helheter. Analysen kan ge möjligheter till att de enskilda elementen får en ny betydelse medan syntesen ger en möjlighet för dessa delar att skapa en ny helhetsförståelse. Det experimentella i detta är att låta analysen vara utforskande och syntesen vara en möjlighet till att bygga upp nya helheter som bryter mot den gamla strukturen. I detta fält kommer man aldrig att kunna bestämma produkten på förhand. Man kan föreställa sig vad det är man vill utforska och med vilka metoder men slutresultatet kommer alltid att vara öppet. Ifall resultatet har bestämts på förhand kommer det inte att ske en undersökningsprocess utan processen styrs medvetet mot målet. (Madsen 2001 s. 231-233)

2.3.5 Den femte kompetensen

Den femte kompetensen, som också kan kallas för resultatet i bildningsblomman där de fem kompetenserna bygger upp en grund för den professionella att handla som en människa samt en yrkesmänniska. (Madsen 2001 s. 227) Den femte kompetensen dvs. den viktigaste kompetensen, innebär att socialpedagogiska arbetet inte kan enbart koncentrera sig på ett eller två fält av bildningsblomman. Socialpedagogen kan heller inte utföra denna verksamhet genom att koncentrera sig endast ett eller två av fälten utan väljer att integrera de fyra kompetenserna och utvecklar dem i varje socialpedagogisk verksamhet. Denna kompetens anses vara den viktigaste eftersom det är bara då det andra är i en gemensam samverkan som denna kompetens uppnår sitt fulla bildningsvärde. Utan detta femte perspektiv kan det bli en fara som kan leda till att de enskilda kompetenserna inte förs samman till en helhet av handlingskompetens vilket kan resultera i att kompeten-

serna kan förbli lösryckta tekniker som inte kan kopplas samman. Den femte kompetensen skall säkra pedagogens allsidiga bildning där ingen kompetens är tillräcklig som ensam. (Madsen 2001 s. 234-235)

Denna handlingskompetens är ett resultat av kunskap, hållningar samt färdigheter som utvecklas genom olika aktiviteter och processer och är förknippade till varje kompetens. Från en deltagares synvinkel kan dessa fält se ut som olika aktivitetsfält var det uppstår erfarenheter och tillika olika kompetenser. (Madsen 2001 s. 227)

2.4 Småbarnsfostran inom dagvården

Syftet med fostringsgemenskapen är att främja barnets välbefinnande och låta barnet växa upp i en miljö där det finns trygga förhållanden till vuxna och barn. Då barnets välbefinnande främjas på bästa möjliga sätt så utvecklas, växer och lär barnet sig. En viktig resurs är en personal som är yrkeskunnig och beaktar barnets behov samt gör upp en trygg miljö för barnet att växa upp i. Småbarnsfostran är den växelverkan som finns mellan de vuxna och barnet, och som förekommer i de miljöer där barnet är. För att få ett lyckat stöd från barnets olika livsmiljöer så kräver det ett gott samarbete med de professionella personerna och föräldrarna. (Stakes 2005 s.16-19) Personalen och föräldrarna arbetar tillsammans för att stöda barnets inläring, fostran och utveckling. För att få ett lyckat resultat så krävs det att personalen samt föräldrarna respekterar, jämlikhet och ömsesidig tillit. Barnets behov är det som är centralt, och då föräldrarna och personalen har erfarenheter samt kunnande bildar det en helhet där barnets välbefinnande främjas på bästa möjliga sätt. (Stakes 2005 s. 36)

I Barnskyddslagen (417/2007) kommer det upp viktiga punkter för främjande av barnets välfärd. Där står bl.a. att myndigheter som arbetar med barn och familjer skall stöda föräldrar och andra vårdnadshavare med fostran av barnet samt att erbjuda familjen hjälp och stöd tillräckligt tidigt och vid behov hänvisa till barnskyddet.

2.4.1 Social och emotionell träning i förskolan

En social och emotionell träning handlar om att få barnet att hantera samt att förstå sina egna och andras känslor. Detta lyckas då man hjälper barn att utveckla sin empati, kommunikation, självkänedom samt konflikthantering. Då barnet vet vad det känner och orsaken till känslan så mår barnet bättre. Hemmiljön och föräldrarna är grunden för det sociala och emotionella växandet, där barnet lär sig att få och ge kärlek, där barnet utvecklar sin uppfattning om trygghet, barnets empatiska förmåga samt självkänslan. Dessa alla faktorer skyddar barnet i den fortsatta utvecklingen för olika svårigheter och problem livet medför. Det finns fall då föräldrarna inte kan garantera detta för sina barn och det kan vara på grund av att föräldrarna genomgår en skilsmässa eller någon situation i föräldrarnas liv orsakar stress. Det är då som förskolans stöd är allra viktigast för att stärka barnets sociala och emotionella faktorer hos barnet. Om förskolan har ett lyckat samarbete med föräldrarna så är resultatet väldigt bra gällande att stöda barnet. Föräldrarna är de som känner sitt barn bäst, men personalen på förskolan kan med hjälp av erfarenheter och sitt pedagogiska kunnande stöda barnet på ett lyckat sätt. Det finns fem principer som är viktiga i de relationer som barn har: barnen skall känna att de är sedda, de skall känna sig respekterade och att människorna omkring dem lyssnar på dem, barnen skall känna sig bekräftade och att de tillhör en grupp. (Gottberg 2007 s. 17-23,43)

För att kunna hjälpa barnet att hantera sina känslor måste man vara medveten om hur känslorna påverkar barnet och det finns tre olika nivåer gällande det. Den första nivån är *den biokemiska nivån* dvs. den regleras av det autonoma systemet och gör så att då barnet blir argt så ökar hjärtrytmen vilket kan leda till att barnet börjar slåss. Den andra nivån är *barnets beteendenivå* dvs. barnets emotioner påverkar dens handlingar genom ansiktsuttryck, blickar, skratt och rörelser. *Den språkliga nivån* är den tredje nivån som handlar om hur barnet uttrycker sig eller tänker och hur barnet förstår eller tolkar situationer. Pedagogerna har en viktig roll inom daghemmen och förskolan eftersom sättet som pedagogerna löser konflikter och handskas med känslor påverkar hur barnen utvecklar sin egen konfliktlösningstrategi. (Gottberg 2007 s. 35-37)

I daghemmet kan man stärka barnets självförtroende genom att uppmuntra barnen och ge respons och ta del i deras presentationer. Man kan öka självkänslan genom att komma ihåg barnen för hurdan han/hon är och försöka sätta åt sidan det vad barnet gör. Barn visar sin empatiska förmåga i olika situationer, och då är det den professionellas roll att bekräfta, förstärka samt uppmuntra detta beteende hos barnet. En sådan situation kunde vara, ”Jag såg att du klappade Lisa på armen och tröstade henne när du såg att hon var ledsen. det var bra gjort, du är en bra kompis som visar att du bryr dig”(Gottberg 2007 s. 47). Det är viktigt att vara en god förebild då det är fråga om empati, för det är det bästa sättet att lära ut empatin.(Gottberg 2007 s.48)

Pedagogen kan träna med barnen att sätta fokus på känslorna med hjälp av olika verktyg såsom t.ex. en docka. Med hjälp av dockan kan man beskriva en situation för barnen, och diskutera kring situationen. Vad beror det på att dockan är glad, arg, ledsen, bekymrad och hur reagerar en person som är i en sådan situation. Pedagogen kan fråga barnen på daghemmet vilken känsla dockan har, hur barnen känner igen en sådan känsla, varför den känslan har uppkommit. Till följande kan pedagogen diskutera med barnen ifall de har upplevt en sådan situation, hur barnen ser ut då de är i samma situation och hur brukar personerna omkring barnet reagera då barnet upplever en viss känsla. (Gottberg 2007 s.106-112)

3 FÖRÄNDRINGAR INOM FAMILJEN

Här berättar jag närmare om de två förändringarna inom familjen jag har valt att ta upp, dvs. skilsmässa och bildandet av nyfamiljer.

3.1 Skilsmässa, hur det påverkar familjen

Skilsmässor ökar för varje år och i och med det så ändras synen på skilsmässorna. I dagens läge har sällan någon en negativ inställning mot skilsmässor, det betraktas av många som en väntad eller till och med en normal händelse inom familjestrukturen. (Öberg 2000 s.18)

Då det sker en skilsmässa i familjen så är det viktigt att föräldrarna sköter olika uppgifter gällande barnen bra. Föräldrarna skall komma överens om vem som har vårdnadsrätt om barnen och när barnen får träffa den andra föräldern och hur betalningar gällande barnen skall ske m.m. Föräldrarna skall prioritera barnen samt tänka främst på barnens bästa då man gör olika beslut gällande barnen och saker som berör dem. Efter en skilsmässa skall man garantera att barnen får bästa uppväxt- och fostringsförhållanden. Ifall man negligerar barnens åsikter och föräldrarna inte kan komma till ett gemensamt beslut så förs saken oftast vidare till olika familjearbetare och kan leda t.o.m. till domstol. Då bestämmer sådana människor som inte känner barnen eller vet familjens historia och hur familjen fungerar och denna process kan vara väldigt tung för barnen eftersom barnen måste höras om olika situationer till familjearbetarna. (Kiianmaa 2008 s. 19, 85-86)

Skilsmässa och olika kriser som kommer då föräldrarna i familjen separerar blir allt vanligare hela tiden. Under skilsmässan kanske föräldrarna har så mycket problem att de inte klarar av att stöda barnen ifall de genomgår en kris. Eftersom skilsmässorna har blivit vanligare så kan det leda till att man tycker att en skilsmässa är ett vanligt fenomen vilket leder till att barnens sorg, ångest och upplevelser läggs åt sidan. Barn som genomgår en skilsmässa känner sig oftast maktlösa, sårbara och ensamma. Kari Killén skriver om hur Wallerstein, J.S. och Kelly, J.B.(1975) har i sin undersökning *The effects of parental divorce* undersökt hur skilsmässor påverkar föräldrafunktionen. Föräldrarna minskar mycket på sin omsorg om barnen, föräldrarna är kanske inte längre lika till-

gängliga och engagerade, och de stöder kanske inte barnet lika mycket mera. Föräldrarnas inställning till barnet kan ändras negativt, de blir irriterade på barnen eftersom barnen påminner om tiden tidigare i livet. (Killén 2009 s.108-109)

Lagstiftningen gällande skilsmässor skyddar barnen och sätter tyngdpunkt vid barnens rättigheter samt förmåner då familjen genomgår skilsmässoprocessen. Fastän det kommer fram i lagstiftningen så blir barnen lätt i skuggan av föräldrarna under processen. Det ordnas olika träffar t.ex. diskussionsträffar gällande föräldrarna i en skilsmässa men utbudet för barnen är oftast inte lika stort. Föräldrarna är väldigt oroliga över barnen under skilsmässoprocessen men eftersom det är en stor förändring för föräldrarna också så ser de kanske inte barnens behov lika bra. Det har blivit undersökt att då familjen genomgår en skilsmässa så kan det påverka barnen under en längre tid, t.o.m. tiotalsår. Kari Kiianmaa skriver om en undersökning som gjorts av Wallerstein et al.1991 att skilsmässor kan förstöra barnens förtroende till parförhållanden och även kan begränsa dem att bygga upp nya förhållanden t.o.m. i vuxenlivet. Kiianmaa skriver också att barn till föräldrar som har skilts startar ett parförhållande i genomsnitt senare än andra och deras förhållanden kan förbli ostabila.(Kiianmaa 2008 s.92-93) Ifall det är fråga om en bra skött skilsmässa så hämtar den med mycket information om hur man lever i ett förhållande och förhållandets utveckling. I en bra skilsmässa hålls barnens och föräldrarnas relation bra och de klarar av att prata om saker som gäller skilsmässan och det blir inte en sak som man inte får prata om. Det pratas ofta om att barnen lider i en familj som går igenom en separation. En del barn lider mera än andra, men i livet finns det många negativa saker som man kommer att genomgå och i bästa fall kan man svänga det negativa till en positiv sak, en positiv tillväxt. I värsta fall kan det leda till sjukdomar, svårigheter att binda tillit till andra personer och bitterhet. En av föräldrarnas uppgifter är att ta ansvar för barnets välmående och samarbeta med olika instanser såsom hälsovården, socialbyrå och skolmyndigheterna. (Kiianmaa 2008 s.93)

För många barn i en familj är en skilsmässa någonting som barnen är väldigt rädda för. För att underlätta situationen lönar det sig att diskutera med barnet öppet om olika saker istället för att leva i tystnad. Ifall man inte pratar om saker med barnen så kanske de lever i hopp om att saker ordnar sig och förstår inte verkligheten. Det kan leda till tvivel, osäkerhet och möjligtvis förlänger separationsprocessen. Barnen kanske hittar på olika

historier gällande föräldrarnas flytt för att lindra ångesten, ett citat från Kiianmaas bok: ”*Äiti puhui erosta, mutta se ei ole totta. Isä ja äiti eivät koskaan eroa*” Anni, 6v. (Kiianmaa 2008 s.94) Då en separation sker i en familj så är det viktigt att barnen inte tar någon av föräldrarnas sida eftersom det stör barnens genomgång av separationsprocessen. Föräldrarna skall heller inte ta barnen på sin sida eller föra fram dåliga saker om den andra föräldern. De är klart att en separationsprocess är väldigt svår för föräldrarna och det är inte lätt att hålla tungan i styr och inte säga negativa saker som barnen inte skall höra. (Kiianmaa 2008 s. 95) Det är bra för föräldrarna att söka hjälp då en skilsmässa känns svår, men det är också viktigt att söka utomstående hjälp för barnen de första månaderna ifall föräldrarna inte ser barnens behov tydligt. Barnen är kanske rädda för att visa sina riktiga känslor för föräldrarna eftersom de tror att de då skapar mera problem. Släktingar såsom mormor/morfar eller farmor/farfar kan vara ett stort stöd då det stormar, ifall de inte tar någons sida i separationsprocessen. (Kiianmaa 2008 s. 95)

För många föräldrar kan tiden efter skilsmässan vara en bra tid eftersom de får andrum samt nya rutiner efter en jobbig och konfliktfylld period då de separerade. Föräldern ser inte sina barn mera regelbundet vilket kan leda till att då barnen är hos sig så måste man hinna göra en hel massa aktiviteter som t.ex. att gå och simma, på bio, spela spel och köpa en hel massa saker till barnen för att göra dem glada. Ifall båda föräldrarna hittar enbart på en massa roliga aktiviteter för barnen kan det lätt leda till att få en fel bild av vardagen. Det är klart att föräldrarna kan ha roliga aktiviteter med barnen men det måste också finnas vardagliga rutiner. Ifall det går för långt med dessa roliga aktiviteter så kan det leda till att föräldern blir en curlingförälder dvs. en förälder som tar bort alla hinder för barnen i omgivningen. Det finns en risk att föräldern ger för mycket service och inga klara regler. (Bjerkesjö 2005 s. 23)

Då ena föräldern flyttar bort från hemmet så missar den de vanliga vardagsrutinerna gällande barnet, samma sker för barnen som måste minska på sin vardagsrelation och forma en ny relation till föräldern som flyttade bort. Barnen kanske måste flytta ifrån sitt hem och ifrån vänner, väntade framtidsplaner och relationer till andra vuxna omkring dem. Olika symtom som kan ske då barnen genomgår denna process kan vara att ljuga, rymma, sömnlöshet, snatteri och det kan bero på att barnen har svårt att acceptera förändringen och upplever en känsla av övergivenhet. Ett barn som reagerar på detta sätt är

också en positiv sak eftersom då bearbetar barnet processen och vågar reagera. Ilska och sorg är vanliga känslor som skall uppstå och ifall barnen inte visar dessa känslor så borde föräldrarna reagera. (Kiiänmaa 2008 s. 95-96)

Barnen känner sig ofta skyldiga till att föräldrarna skiljer sig. Orsaken till detta kan vara för att barnen oftast känner att de är familjens mittpunkt och att saker och ting sker enligt barnen. Föräldrarna skall tydligt berätta för barnet om orsakerna till skilsmässan så att barnet inte funderar över olika saker och hittar på olika förklaringar till skilsmässan. En skilsmässa är oftast en sak som blir oförändrad och det är svårt för barnen att acceptera och barnen önskar att föräldrarna skall fortsätta sina liv tillsammans. Föräldrarna som har skilt sig bör undvika att spendera tid som familj och göra saker tillsammans på samma sätt som förr t.ex. olika resor m.m. eftersom barnet kan bli förvirrat och förstår saker fel. Då föräldrarna skaffar nya partner kanske barnen reagerar aggressivt eftersom de tror att den nya partnern stoppar barnens föräldrar att återförenas. En skilsmässa ger inte enbart negativa effekter utan barnet kan också lära sig att förstå olika saker gällande parförhållandet och hur man lever i ett parförhållande. Barnen kan lära sig att öppenhet och egna behov också är viktigt i ett parförhållande. Stärkande av barnens självkänsla framhävs då man faktiskt lyssnar på barnen och förstår dem. Berättelser och klassiska sagor är en bra ide' för att forma en positiv bild till barnen av att klara saker och ting som sker i livet. (Kiiänmaa 2008 s. 96-97)

3.1.1 Skilsmässa och barn i åldern 1,5 – 3

Föräldrarna klarar av att diskutera med barnet om olika saker såsom skilsmässa då barnet är i två års ålder eftersom deras talförmåga har utvecklats. Ett barn i ålder 1,5-3 år är väldigt nyfiken av vad som händer omkring det och då barnet närmar sig sin trotsålder innebär det att barnet börjar skilja på sig och sin omgivning. Vid denna ålder är det viktigt att föräldrarna ser till att barnets vardag är förutsägbar. Man kan berätta olika saker med hjälp av dockor eller genom att rita med barnet. Ett barn reagerar på skilsmässan och spänningen kring den med sömnproblem, är mera klängigt, vill ha mera uppmärksamhet eller med gråt. Då barnet reagerar på detta sätt kan det orsaka mera stress för föräldrarna och de möjligtvis upplever att då barnet klänger en massa så känns det tungt

för dem. Föräldrarnas humör syns oftast i barnets reaktioner. Föräldrarna bör reservera mera tid än vanligt med barnen och att hålla barnet i famnen är viktigt. Saker skall skötas på samma sätt såsom de dagliga rutinerna. (Kiianmaa 2008 s. 102-103)

3.1.2 Skilsmässa och barn i ålder 3-6

Föräldrarnas separation är en stor sak för barnet som är i lekåldern eftersom barnet vill kontrollera omgivningen och är sin egen världs mittpunkt. Barnet tar lätt på sig ansvaret för föräldrarnas separation. Barn som är i ålder 5-6 år känner sig skyldiga för separationen och det är väldigt jobbigt för föräldrarna att försöka få barnet att förstå orsaken till separationen. Barnets talförmåga har utvecklats en hel del och barnet vill prata om saker som sker i omgivningen och då är det bra att föräldrarna förklarar så enkelt som möjligt för barnet om de olika sakerna som sker inom familjen. Ett barn i lekåldern reagerar på föräldrarnas separationsprocess genom att vara snäll och vågar kanske inte visa att det är argt. Barnet oroar sig för framtiden och hur det skall klara sig, de flesta barnen sover dåligt och drömmer mardrömmar. Föräldrarnas samarbete gällande fostringsfrågor ökar barnets självkänsla. Säkra och klara gränser gällande vardagliga saker såsom barnets matrutiner och då barnets skall gå och sova är viktiga. (Kiianmaa 2008 s.103)

3.2 Bildande av nyfamiljen och hur det påverkar kärnfamiljen

Efter en skilsmässa är bildande av nyfamiljer väldigt vanliga. En nyfamilj kan fungera bra och personerna i den kan leva ett balanserat liv, men det kan kräva mycket arbete. Nyfamiljerna kan överskuggas av det förra familjelivet som också kan förstöra de nya relationerna. I en nyfamilj var det finns barn från tidigare förhållanden kan det vara krävande att sätta gränser och det kan vara svårt för styvföräldern att få ett starkt förhållande till barnen. I många nyfamiljer är det svårast att få rum för den nya partner och säkra den nya partners position i den nya familjen. En nyfamilj kan fungera bra om relationen mellan partnererna är stark eftersom relationen måste klara av släktingarnas, tidigare kumpaners, eller barnens attacker. (Kiianmaa 2008 s. 64-65)

I boken att leva med andras barn skriven av Anna Bjerkesjö kommer det upp liknande saker gällande relationen mellan styvföräldern och barnen. Bjerkesjö skriver att relatio-

nen mellan styvföräldern och barnet beror på det hur föräldrarnas relation är till varandra samt hur lång tid föräldern eller barnet har varit ensamma och hur gammal barnet är. Styvfamiljen har bättre möjligheter att fungera ifall barnets biologiska föräldrar har i god anda avslutat sitt förhållande och har ett bra samarbete till barnen. Då det har gått en tid sen föräldrarna har separerat och barnet har börjat bli van med att ha två olika hem så klarar barnet bättre av att bearbeta sina känslor och är möjligtvis mera öppen mot nya situationer. (Bjerkesjö 2005 s. 50)

Ett barn i en nyfamilj kan känna att dens position i familjen blir hotad då föräldrarna får en ny partner eftersom barnet är rädd att den nya partnern tar upp barnets gemensamma tid med föräldern. Ifall föräldern inte har ett stadigt förhållande till en ny partner så skall föräldern undvika att presentera den nya kumpanen för barnet. Det är inte bra att barnet får lära känna flera olika kumpaner som föräldern träffar eftersom många förändringar gör att rädslorna blir fler och barnets liv osäkert.(Kiianmaa 2008 s. 138) Bjerkesjö tar också upp att styvföräldern skall framskida försiktigt i den nya strukturen. Den nya partnern får inte ha för bråttom för den måste först bli godkänd av barnen och denna process kan vara tung för den nya partnern eftersom barnen vanligtvis testar ganska ordentligt. (Bjerkesjö 2005 s. 51) Barnets andra förälder kan reagera negativt då den ena föräldern börjar ett nytt förhållande med en annan. Den andra föräldern kan försöka stoppa barnen från att träffa sin ena förälder som börjat ett nytt förhållande ifall den nya kumpanen är på plats och detta kan ske många år efter skilsmässoprocessen. Den nya kumpanen skall vara försiktig då den kommer in i barnets liv men kumpanen skall inte vara för försiktig eftersom då kan relationen mellan nya kumpanen och barnet bli svag. (Kiianmaa 2008 s.138)

Barnen genomgår en massa förändringar då skilsmässan sker och fastän barnen får stanna i sitt hem kan det betyda att nya halvsyskon flyttar in till hemmet. Vid sådana situationer kanske barnen inte längre är de yngsta eller de äldsta i familjen, vilket kan medföra tävlande mellan barnen eller avundsjuka, men barnen anpassar sig lättare till nya barn än till styvföräldern. Barnen anpassar sig lättare till nya styvföräldern och respekterar den då de ser att föräldrarnas relation till den nya kumpanen är stark. (Kinnunen 2010 s.123)

I Päivi Sutinens avhandling *Vanhempina ja aikuisena uusperheessä, 2005* skriver hon om Aino Ritala-Koskinens undersökning: *Mikä on lapsen perhe? Tulkintoja lasten uusperhesuhteista* där det framkommer att barnen i familjen oftast inte upplever familjens mångfald som kaos och att det är väldigt olika hur barnet tolkar nyfamiljen och personer som hör till den. Barnens tolkningar grundar sig på hur föräldrarnas skilsmässoprocess gick samt de nya parrelationerna föräldrarna har. Den biologiska föräldern skall inte ha bråttom med att presentera sin nya partner. (Sutinen 2005 s.35-36)

4 DEN EMPIRISKA UNDERSÖKNINGEN

I detta kapitel tar jag upp metodvalet i min empiriska undersökning samt vad metoderna innebär och de etiska aspekterna.

4.1 Val av metod

I boken *förståelse, beskrivning och förklaring* av Dag Jacobsen skriver han att det är viktigt att välja en metod som passar undersökningen eftersom undersökningens validitet och reliabilitet beror på metoden. (Jacobsen 2007 s. 46) En kvalitativ metod passar då man är ute efter egenskaper av en viss sak. Med en kvalitativ undersökning får man fram orsaker medan en kvantitativ undersökning söker svar på hur mycket eller vad det finns för samband med det som man undersöker. (Widerberg 2002 s. 15)

Jacobsen skriver att en kvalitativ metod passar då man vill ha en bredare grund i någonting och vill förstå en situation. Med hjälp av en kvalitativ metod kan man också komma fram till nya teorier inom ett visst tema. (Jacobsen 2007 s.56-57) Med en kvalitativ metod önskar jag att få fram deras åsikter om hur de har stött barnet och familjen som är i kris, vilka metoder de har använt sig av och hur de går att uppfylla i t.ex. daghem.

Då undersökaren intervjuar så används en sådan samtalsform så att personen skall få fram olika egenskaper av respondenterna, såsom deras erfarenheter, berättelser och hur de förstår olika saker och fenomen. (Widerberg 2002 s. 16) Jag har tänkt använda mig av en kvalitativ metod eftersom min undersökning riktar in sig mera på erfarenheter, kunskaper och personliga åsikter.

4.2 Utförande av den empiriska undersökningen

Jag gjorde min empiriska undersökning i en mindre kommun i södra Finland. Jag intervjuade barntädgårdslärare med minst 5 års arbetserfarenhet från tre olika daghem. Jag skickade ut informationsbrev (se bilaga 2) till tre olika daghem, och kontaktade sedan daghemmen för bekräftelse av intervju. I informationsbreven hade jag skrivit information om mig själv samt om undersökningen, vad undersökningens syfte är och hur lång tid den tar så att respondenten vet exakt vad undersökningen går ut på.

4.3 Val av respondenter

Jag utförde mina intervjuer i en kommun i södra Finland. Jag kontaktade dagvården för att intervjua daghemspersonal som har arbetat minst 5 år inom dagvården. Jag drog lott bland de svenskspråkiga daghemmen i kommunen och kontaktade tre av dem i kommunen och tog sedan igen kontakt efter en tid för att se om det finns barnträdgårdslärare som var intresserade av att delta i undersökningen. Ifall det inte skulle ha funnits tillräckligt med informanter som ställer upp så skulle jag ha dragit lott om fler daghem till jag skulle ha fått antalet tre, som jag sedan kontaktar. (Jacobsen 2007 s. 124-125)

4.4 Genomförande av temaintervju

En lyckad intervju grundar sig på undersökarens erfarenhet samt resultatet av en intervju. Ifall undersökaren har fått fram värdefull och viktig information genom intervju så kan man anse att undersökningen har kvalitet. (Kvale & Brinkman 2009 s. 33) En temaintervju passar som undersökningsmetod då man undersöker en grupp eller problematik och då jag i min empiriska undersökning har tre informanter och behandlar problematiken inom skilsmässofamiljer och nyfamiljer så passar temaintervjun min undersökning (Jacobsen 2007 s. 92–96). En halvstrukturerad intervju innebär att den till en viss del är flexibel. Undersökaren har en lista med teman som man går igenom och informanten får svara öppet samt utveckla sin tankar och synpunkter under intervjutillfället. (Denscombe 2009 s. 234–235)

Då intervjun genomförs så kan undersökaren ha bandspelare som redskap och anteckna de viktiga aspekterna som kommer upp. Då har undersökaren lättare kontroll över informationen och hittar också informationen lättare på bandet. Det är viktigt att intervjuaren har koll på bandspelaren dvs. vet hur den fungerar och placerar bandspelaren på ett bra läge under intervjutillfället. (Denscombe 2009 s. 256, Jacobsen 2007 s.92)

Jag kommer med informantens godkännande att använda mig av bandspelare för att kunna referera informationen korrekt i mitt examensarbete och för att det skall vara lättare att få en diskussion då jag inte behöver koncentrera på att anteckna allting.

En halvstrukturerad intervju innebär att undersökaren till en viss del kan styra diskussionen med hjälp av färdiga frågor som man sedan följer. Undersökaren skall vara för-

siktig med frågorna så att de inte styr informanten till ett visst svar. (Jacobsen 2007 s. 92–96) Jag gjorde upp färdiga rubriker i min intervjuguide och har under rubrikerna gjort öppna stödfrågor, så att det möjligtvis blir en öppen diskussion och så att informanten kan berätta fritt sina åsikter och gå på djupet, samt reflektera över olika saker. De teman jag tar upp i mitt examensarbete är skilsmäso- och nyfamiljsproblematik, bemötandet och olika stödformer.

I början av intervjutillfället informerade jag informanten att det finns en tidsgräns på 60 minuter, för att informanten skall veta hur länge intervjun tar och för att ha en möjlighet att delta pga. arbete. Enligt Denscombe är en personlig intervju ett bra alternativ eftersom det är lätt att hitta en tid som passar för undersökaren och respondenten att utföra intervjun. Det är lätt att kontrollera intervjun ifall den spårar ut då man endast är två på plats och det är mycket lättare för undersökaren att renskriva intervjun då det endast handlar om en respondents svar i taget. Då jag sökte efter personliga åsikter, kunskaper och metoder så passar enligt Jacobsen den kvalitativa datainsamlingsmetoden eftersom då får undersökaren fram personliga svar samt deras erfarenheter. Eftersom intervjun görs enskilt så skall man vara försiktig med att generalisera. (Denscombe 2009 s. 235, Jacobsen 2007 s. 94–95)

Då man väljer platsen där man skall intervjua så skall man beakta två saker. Ska det vara en naturlig plats för respondenten? dvs. informantens hemmiljö eller ska intervjun genomföras på en sådan plats som informanten och undersökaren inte är så bekant med? En del forskningar tyder på att valet av miljön kan påverka resultatet, det vill säga det kan bli en *kontexteffekt*. Ifall man gör undersökningen på informantens arbetsplats, i hemmet så kan det vara att respondenten blir distraherad av sina kollegor eller anhöriga. (Jacobsen 2007 s. 97)

Med tanke på detta har jag valt att göra mina intervjuer på respondenternas arbetsplatser. Jag försökte ordna de så att de störande momenten blir väldigt små, dvs. ingen kommer och avbryter och att det finns tillräckligt med tid.

Då det är dags att genomföra intervjun så är det bra att nämna i början för respondenten vem man är, vad för yrkesbakgrund man har, vad undersökningens syfte är, hur resultatet av intervjun kommer att användas, hur många kommer att intervjuas, respondenten anonymitet. Syftet med detta är att respondenten får ett förtroende för intervjuaren och

att respondentent kan berätta öppet om det ämne som behandlas. Man ska komma ihåg att det inte är viktigt att komma med frågor hela tiden utan att lyssna på respondentent och inte avbryta för då kan det lätt leda till att respondentent tappar sin röda tråd. (Denscombe 2009 s. 255, Jacobsen 2007 s.102-103) Man kan ta hjälp av några hjälpord för att få en fördjupning i intervjun, man kan t.ex. fråga varför den gjorde på ett visst sätt, vad den menar med någon viss mening/sak, kan den berätta mera osv. Det är bra att nämna i början vid intervjun hur länge den tar och om det finns någon tid då man måste avsluta. Då känns det också lättare att avsluta, och respondentent kan också ha koll på hur mycket information som ska berättas. (Jacobsen 2007 s.103–106)

Jacobsen har gjort upp en tabell i sin bok om fördelar och nackdelar med denna metod. Fördelarna är att man får en massa detaljer och man får ett djup i intervjun medan detta också kan vara nackdelarna. Det kan bli för detaljerat och ta en massa tid att analysera all information. Då man intervjuar vid ett personligt möte så kan det också bli för personligt, dvs. undersökaren kan få svårigheter med att tänka objektivt. En fördel med intervju är att undersökaren har möjlighet att komma fram till nya teorier. (Jacobsen 2007 s. 56-57)

4.5 Analys av material

Då intervjun är genomförd och allt material är insamlat så kan undersökaren analysera materialet. Vid analys skall undersökaren beakta två frågor, hur man förstår och tolkar det som kommit upp och hur man skall systematisera det som sagts? Det finns många olika sätt att analysera kvalitativ data, men grundsynen är att analysera alla delarna samt att se alla delarna i en större helhet. (Jacobsen 2007 s. 134-135) Det finns fem steg som analys av kvalitativ data följer. Undersökaren bör förbereda sig väl bl.a. genom att ha säkerhetskopior på originalmaterialet. Undersökaren skall arbeta noggrant med materialet från intervjuerna, läsa om och om igen för att få en förståelse över materialet. Tolkning av data genom att koda materialet, kategorisera koderna, identifiera teman och sambandet mellan materialet och möjligtvis komma fram med generella slutsatser (Denscombe 2009 s 367-374)

Undersökaren börjar med att samla in rådata, anteckningar samt intervjuerna. Dessa data skall sedan struktureras så att man delar upp all information till mindre delar. Då

har undersökaren lättare att se intervjuernas gemensamma drag. Följande steg är dokumentation. Undersökaren skriver rent intervjuerna och det bör göras direkt efter att man genomfört intervjuerna eftersom anteckningarna kan vara svårlästa och man glömmer lätt vad man diskuterat. Då man har skrivit rent anteckningarna så skall man kolla några saker; förstår man allting som skrivits? Finns det relevanta saker? Då man gått igenom dessa saker så kan man börja sammanfatta intervjun. Det innebär att frågorna och allting som sades under intervjun, också det som man själv har sagt, skrivs rent. Undersökaren skall beskriva vem alla som deltagit, hur lång tid intervjun tog och annat som anses vara viktigt. (Jacobsen 2007 s. 134–138)

4.5.1 Innehållsanalys

Innehållsanalys betyder att man delar in informationen i olika teman var man därefter försöker hitta samband mellan dessa teman. (Jacobsen 2007 s. 135) Undersökaren delar in textavsnittet i mindre delar, såsom ord, meningar, stycken eller rubriker. Därefter gör undersökaren upp olika teman och för att sedan koda innehållet av intervjuerna och placera materialet i kategorierna. På det viset har undersökaren koll på hur många gånger en viss sak kommer upp i intervjun och vid vilka situationer. (Denscombe 2009 s. 307-308)

Jag använde mig av en metod som påminde om innehållsanalysen. Jag delade upp materialet av intervjun i olika teman där jag sedan kategoriserade materialet i med hjälp av färgkoder för att lättare hitta samband mellan respondenternas svar.

4.6 Etiska reflektioner

Under intervjuprocessen, analysprocessen samt publiceringen av materialet skall undersökaren respektera informanternas rättigheter, vara noggrann med att det inte leder till en negativ effekt för informanterna och undersökaren skall respektera informanternas integritet. (Denscombe 2009 s. 193) Det finns tre grundläggande faktorer som bör beaktas så att undersökningen blir bra gjord och beaktar etiken. Undersökningen skall innehålla informerat samtycke, skydd av privatlivet samt att informantens information är korrekt återgiven. Informerat samtycke betyder att informanten vet exakt vad som kommer att hända under intervjun och att informanten känner till alla risker samt even-

tuella möjligheter som intervjun kan medföra. Frivilligheten skall poängteras så att informanten inte känner sig pressad att delta. För att detta skall lyckas så skall man ha med fullständig information om undersökningens syfte, samt hur materialet kommer att användas.(Jacobsen2007s.21-24)

Dessa tre saker beaktar jag i min undersökning. Informanten vet att det är frivilligt att delta samt att vad som kommer att hända under intervjun och vad intervjun går ut på. Informanterna i min undersökning förblir anonyma. Ifall informanterna är intresserade av att se det färdiga examensarbetet så har de möjlighet till det.

Jag satt allt mitt material som jag fått fram under undersökningen i ett låst skåp som endast jag har tillgång till för att garantera skydd av grundmaterialet. Tillgång till grundmaterialet har endast jag och min handledare. I resultatredovisningen kommer jag dock att använda mig av en del citat från intervjuvaren

4.7 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

En kritisk granskning av reliabiliteten och validiteten i undersökningen betyder att man granskar kritiskt kvaliteten på de data som man har samlat in. Har man lyckats få intern validitet, dvs. lyckas få den data man önskade. Extern validitet mäter om man kan överföra data till andra sammanhang och reliabiliteten mäter om det material man har samlat in är pålitligt. (Jacobsen 2007 s. 156) Intern validitet handlar om en beskrivning av ett fenomen på rätt sätt och extern validitet handlar om i vilken grad man kan av upptäckterna som gjorts generaliseras till andra som inte har undersökts. Kvalitativa undersökningar har som mål att förstå och fördjupa sig i olika fenomen istället för att visa hur stor omfattning fenomenet har. Det är en orsak varför man inte kan generalisera ett urval enheter till en större grupp enheter. (Jacobsen 2007 s. 166) En reliabilitet i samband med en undersökning betyder att mätningen är stabil, dvs. att alla intervjuare ställer sina frågor på samma sätt, och att situationen skall vara den samma för alla. (Trost 2010 s.131)

5 RESULTATREDOVISNING

I detta kapitel redogör jag för de resultat som kom upp i min empiriska undersökning. Jag skriver om resultatet av intervjuerna och har valt att citera några kommentarer från respondenterna. Jag har valt att plocka bort en del upprepningar från citaten men lät dem vara i talspråk. Jag har kategoriserat intervjuerna till olika teman enligt min intervjuguide (se bilaga 4).

Jag har intervjuat tre barnträdgårdslärare med arbetserfarenhet på minst fem år. Jag kallar mina barnträdgårdslärare för respondent 1,2 och 3.

5.1 Personalens erfarenheter av skilsmässofamiljer/nyfamiljer och tillvägagångssätt då familjer inte mår bra

Respondenterna fick berätta hurdana erfarenheter de har av skilsmässofamiljer och nyfamiljer och hur de går till väga då de ser att familjen inte mår bra. Respondenterna var av samma åsikt att man ser en viss förändring i barnet då familjen genomgår en förändring gällande strukturen och att barnen reagerar på så olika sätt. Alla tre respondenter svarar att man ser en viss oro, irritation och barnen är möjligtvis stressade. Respondent 2 och 3 svarade att en del barn inte visar några tydliga tecken då det sker en förändring inom familjestrukturen.

”..en del vill kanske vara mera i famnen, en del e ängsliga och en del fungerar helt normalt och håller skenet uppe o en del kanske funderar på att de e deras fel..”

(Respondent 3)

Respondent 3 nämner även att den inte har märkt några större skillnader på barnen som är i en nyfamilj. Nyfamiljerna som hon har kommit i kontakt med har skött det bra, och att de biologiska föräldrarna och styvföräldrarna kommer bra överens.

Respondent 2 berättar att de barn vars föräldrar genomgår en skilsmässa eller bildar en nyfamilj kan ha raseriutbrott och testar gränser mera än vanligt. På vissa barn märker man inte några större förändringar men nog på något sätt.

Respondent 1 berättar att barnen är i varje fall mera stressade men de har goda kontakter. Om det är fråga om ett bra fall så behöver det nödvändigtvis inte vara negativt.

Vid diskussionen om hur respondenterna går tillväga i en situation då de ser att ett barn eller familj inte mår bra så svarade respondenterna att det är viktigt att ta upp saken med föräldrarna och försöka stöda barnet tillsammans med föräldrarna.

Respondent 1 berättade att det är viktigt att ge trygghet och att i varje fall daghemsdagen skall vara minst lika bra som den förut har varit. Det som barnet går miste om på det privata planet skall man försöka stöda i daghemmet. Respondent 1 berättar vidare att man skall ge mycket famn, ha tid att lyssna och förstå att det barnet signalerar oftast har en bakgrund.

Respondent 2 berättar att då någonting är på tok så skall man försöka hitta en metod så att man kan stöda och hjälpa barnet inom gruppen. Man skall även diskutera med föräldrarna så att de är medvetna om situationen och att man tillsammans kan hjälpa barnet och komma på en gemensam lösning.

Respondent 3 håller med att det är viktigt att ta till tals och att man håller en föräldrakvart ifall barnet har blivit oroligare, aggressivare och mera gråtfärdigt.

”...men de e ju förstås många gånger så vet man ju ingenting, att barnet har sina symptom långa tider innan man får bud hemifrån att det e nånting som e på tok” (Respondent 1)

5.2 Det professionella bemötandet av familjer i kris

Vid diskussionen om bemötandet av barnet och föräldrarna berättade respondent 1 att det är viktigt hur man lägger fram saken och kontakten med föräldrarna är mycket viktig och man skall förhålla sig professionellt och objektivt. Man skall inte gå med i föräldrarnas känslostormar. Respondent 1 poängterar att det är viktigt att se och lyssna och godkänna familjen i den situationen som den är i. Respondent 3 svarar ganska lika att man inte skall ta någon av föräldrarnas sida utan att man skall lyssna på båda föräldrarna. Respondent 2 berättar att man som professionell bör visa förståelse och stöda genom att lyssna på klienten.

”De e ju de att vi kan se och lyssna och godkänna familjen i den situationen som de e. De e ju sånt förstås som kommer med åren, att har man själv någon slags av uppfattning om hurudan situation familjen lever i, så har man lättare att leva sig in i och sen försöka poängtera alla bra saker, stöda familjen och föräldrarna på de sättet. De orkar inte ta emot många negativa sådana bud när de själva e utan krafter.” (Respondent 1)

Jag diskuterade med respondenterna vad som fungerar bra eller mindre bra i bemötandet av klienter. Respondent 2 berättade att om någonting känns svårt inom familjen så kan man låta föräldern komma fram till en och berätta då de är redo och att den professionella inte bör vara för påflugnen. Respondent 2 berättar vidare att det är bra att använda det sunda förnuftet och se vad man kan prata om med familjen och vad man ska lämna osagt. Om det är någonting viktigt som gäller barnet så är det klart att man skall ta upp det men man borde lämna bort onödiga frågor och onödiga krav.

Respondent 3 anser att *”familjer som vi har jobbat med längre, som man har haft sina barn här så känner man ju dom bättre och på annat sätt..man har mera en personlig kontakt me dem och de kan bättre berätta för en.. men om de e en familj som just har börja så kanske dom ännu känner sig osäkra o då kanske e de är svårt att få reda på vart skon klämmer... Men man kan int heller inte puffa på nån och berätta, man försöker vara lyhörd och lyssna och vara där”*.

Respondent 3 berättar: *”att då man bemöter barn i kris så skall man försöka bemöta den på dess nivå. Om det är ett barn som vill vara mera i famnen, kanske behöver mera uppmärksamhet, kanske de går mera o skuffar andra barn för att komma närmare en vuxen.. att barnet vet att man e där fast förändringar händer på andra håll men att vi e kvar här och att vi tycker lika mycket om honom eller henne..”*

Alla tre respondenter poängterar vikten med tystnadsplikt och att föräldrarna samt barnet känner att de kan lita på den professionella.

5.3 Det professionella stödet till familjer

Respondenterna beskriver om olika metoder då det stöder barnet eller familjen, hur de kan stöda och vilka konkreta metoder de använder sig av. Respondent 1 berättar att det är:

”..jätte viktigt att barnen i gruppen har sin plats och att de inte blir utstött på något sätt, för de reagerar ju oftast som bråkig, stökig, som går och förstör och då blir de lätt att den blir utstött. Det är viktigt att man får leken att gå så att barnet har en egen plats och känner sig duglig.”

Respondent 1 berättar vidare att man ska försöka poängtera de positiva sakerna och samtidigt så måste man kunna lyssna på barnet att de har möjlighet att få sina stunder. Vi diskuterade olika konkreta metoder som man som professionell kan använda sig av och då berättade respondent 1 och 2 om bl.a. handdockor och sagor. Vid dessa metoder fodrar det att man har tid.

Respondent 2 berättar närmare att man kan t.ex. läsa sagor om nyfamiljer för barnen, så att barnen känner till att det finns andra i liknande situationer. I vissa situationer är den vuxna med och hjälper barnet svara ifall andra barn är nyfikna över den förändrade familjesituationen.

Respondent 1 berättar:

”..Vi har handdockor och får använda sagor som berör ämnen. Sen måste man vara försiktig förstås me sagor och sånt här att man inte förstärker de negativa och hur de

andra barnen liksom kommer me kommentarer och sådär.. att det fodrar ju sen att man har tid att behandla de där sakerna om man tar upp inför gruppen och såna här gånger känns det jättetydligt att det skulle måsta finnas tillräckligt me personal”

Personen poängterar även att handdockan är ett bra redskap och att man försöker arbeta så att barnet får ord på sina känslor och då barnet får se handdockan utifrån så kan det spegla sina känslor.

Respondent 1 och 2 poängterar att det är viktigt att se det enskilda barnet och att barnet har sin egen plats i gruppen.

Respondent 3 berättar vidare att man inom personalen diskuterar olika fall, men sådant hålls inom daghemmet. Och om det behövs hjälp utifrån så är det alltid med föräldrarnas tillstånd som man kontaktar, och då diskuterar alla tillsammans om barnets situation. Olika metoder till att hjälpa barnet kommer enligt respondenten väldigt naturligt, man ser på barnet ifall det inte mår bra och då kanske man spelar spel eller gör olika aktiviteter som barnet tycker om.

Respondent 1 berättar att ifall barnet har det väldigt råddigt hemma gällande familjestrukturen så ger daghemsdagen struktur för den tid som barnet är här.

Alla tre respondenterna poängterar den fysiska närheten. Respondent 1 räknar upp tre saker gällande barnet: famn, trygghet och att lyssna. Respondent 3 nämner att det i vissa fall är tillräckligt att man bara är i barnets närhet eller att man sitter och pratar med barnet.

”..jag har gjort så att då krisen e som bäst/värst om nån har slagit nån så går man ut och diskuterar sinsemellan i lugn och ro så att det inte finns andra som stör.. men sen diskuterar man med de andra barnen att vaför de e såhär, man säger att man kanske mår dåligt ibland eller har en dålig dag...” Respondent 3

Det som känns svårt med att stöda så berättar respondent 1 att det känns jättesvårt att ta upp negativa saker till tals då man vet att familjen har en kris. Respondent 2 berättar att

det är bra att komma ihåg hur ömtåligt det är, att den professionella inte enbart kommer med råd och är för påflugan.

Olika metoder till att stöda föräldrarna togs upp under diskussionerna. Alla tre respondenter lyfter fram att ett bra redskap är att lyssna på föräldrarna. Respondenterna berättar att det finns bra tillfällen att diskutera med föräldrarna, då de hämtar barnen och vid föräldrakvarter. Respondent 1 och två tar upp om föräldrasamtal.

Respondent 1 berättar vidare om föräldrakvarter var man tar upp bl.a. barnets situation och hur det fungerar i grupp. Vid dessa tillfällen kanske föräldrarna kan belysa ifall det finns någon förändring i barnets beteende.

Respondent 2 lyfter fram att det är viktigt att komma med respons och berätta hur barnets dag har varit. Försöka lyfta fram de positiva sakerna och visa att föräldrarna kan lita på de professionella.

Respondent 3 lyfter fram att det är viktigt att lyssna och vara där för föräldrarna, och i vissa fall söker föräldrarna inte efter svar utan att man är där för dem. Personen berättade att i något fall kanske man tipsar om professionell hjälp, vart de kan vända sig.

5.4 Personalens samarbete

I detta stycke diskuteras om hur respondenterna samarbete fungerar inom personalen samt hur de fungerar med andra instanser. Alla tre respondenter berättar att de känner till hur man skall gå tillväga då det uppstår en svår situation vid daghemmet.

Respondenter 1 och 2 berättar att det finns en arbetsgrupp, dvs. en mångprofessionell grupp var det finns olika professionella som jobbar med småbarn. Respondenterna berättar närmare att då dessa möten ordnas så finns det bl.a. hälsovårdare, psykolog och barnträdgårdslärare på plats. Det kommer också fram att vid dessa träffar diskuterar man barnets situation och de professionella försöker tillsammans komma på en lösning på hur man kan stöda och hjälpa barnet samt familjen.

”..de känns så tacksamt att då som egna verktyget tar slut så finns det nån som kan hjälpa en..” Respondent 2

Respondent 1 och 2 berättar att man använder sig av blanketter som föräldrarna får underteckna om de ger lov att deras barn får behandlas i gruppen. Arbetet med den mångprofessionella gruppen sker med föräldrarnas lov.

Respondent 2 tycker att samarbetet fungerar bra då man har en öppen kommunikation och att det underlättar då man känner de andra professionella som man arbetar med. Personen tycker att det känns tryggt då man vet att man har ett stort stöd bakom sig då man arbetar och man vet till vem man kan vända sig vid behov.

Respondent 3 berättar att de vet hur de skall gå tillväga då det uppstår en kris och de känner till att de kan kontakta socialarbetare eller familjerådgivningen vid sådana situationer. Detta sker med föräldrarnas tillstånd.

6 ANALYS

I detta kapitel analyserar jag intervjuerna som jag har gjort. Jag kopplar sedan resultatet av intervjuerna till den teori som är central i mitt examensarbete och besvarar därmed forskningsfrågorna.

6.1 Hur påverkas barnet av föräldrarnas skilsmässa/bildandet av nyfamilj och hur går de professionella tillväga då det uppstår en kris i familjen?

I den empiriska undersökningen kom det fram att respondenterna ser vissa förändringar gällande barns beteende då barnets föräldrar har genomgått skilsmässa. Några exempel på förändrat beteende är att en del av barnen är delvis mera stressade, får raseriutbrott och testar gränser mera än vanligt. Dessa beteendeförändringar syns inte vid alla barn, några kan vara symptomfria. Detta kan man relatera till det som Kari Kiianmaa (2008 s.96) skriver att sorg och ilska är vanliga känslor som skall uppstå då barn går igenom föräldrarnas skilsmässa. Kiianmaa skriver även att ett barn som reagerar på skilsmässa kan bli klängigt, kan få sömnproblem, vill ha mera uppmärksamhet och möjligtvis gråter mera. (Kiianmaa 2008 s. 102-103) Till detta kan man även koppla Päivi Sutins avhandling där det framhävs att barnen i nyfamiljer inte upplever den förändrade strukturen som kaos och att det är väldigt olika hur barnet tolkar den nya familjestrukturen. (Sutinen 2005 s. 36)

I teoridelen kommer det upp en studie som är gjord av BRIS där det framhävs att då föräldrarna genomgår en skilsmässa så kan det leda till att föräldrarna enbart koncentrerar på sig själva och stöder inte barnen. I studien berättade barnen att föräldrarna vanligtvis inte beaktar barnens behov utan koncentrerar sig för mycket på sina egna behov. (Johansson 2008 s. 20) Eftersom skilsmässor har blivit ett mer vanligt fenomen under åren kan det leda till att man lägger åt sidan barnens känslor. Föräldrarna är kanske inte lika tillgängliga och engagerade och inställningen till barnet kan ändra negativt. (Killén 2009 s. 108-109).

I teoridelen kommer det även upp att barn i olika åldrar reagerar olika. Barn i åldern 1,5-3 kan reagera med sömnproblem, vill ha uppmärksamhet och är kanske mera klängigt medan ett barn som är från åldern 3-6 kanske tar på sig ansvaret för separationen och reagerar med att vara snäll och inte vågar visa att det är argt. (Kiianmaa 102-103) Till denna teoridel kan man koppla ett av respondenternas svar då personen berättade att en del är ängsliga och några kanske håller skenet uppe som om ingenting har hänt och en del vill vara mera i famnen.

Bildandet av nyfamilj är vanligt fenomen efter en skilsmässoprocess. För att en nyfamilj skall fungera bra krävs mycket arbete. Nyfamiljerna kan överskuggas av det förra familjelivet men om relationerna mellan partnerna är stark så kan de klara av olika motgångar. (Kiianmaa 2008 s. 64-65) Detta kan kopplas till ett av intervju svaren, personen berättade att den inte har märkt några större skillnader i nyfamiljerna och att de nyfamiljer personen kommit i kontakt med har skött det bra, dvs. både styvföräldrarna samt biologiska föräldrarna kommer bra överens. I teoridelen framkommer det enligt Kiianmaa(2008) att barnet i en nyfamilj kan känna att dens position är hotad vilket kan bero på att barnet är rädd att dens gemensamma tid med den biologiska föräldern blir mindre då föräldern får en ny kumpan. Det kommer även upp att föräldern skall vänta med att presentera sin kumpan för barnet ifall det inte är ett stadigt förhållande för det kan medföra konsekvenser i barnets liv t.ex. det blir osäkert och rädslorna blir fler. (Kiianmaa 2008 s. 138)

Ur den empiriska delen kommer det fram att respondenterna ansåg att de är mycket viktigt att ta upp saken med föräldrarna och försöka stöda barnet tillsammans med dem då en kris uppstår. En av respondenter berättade att det är viktigt att ge trygghet och att det som barnet går miste om på privata sidan skall man försöka stöda i daghemmet. Under en annan intervju kom det upp att den professionella strävar till att samarbeta med föräldrarna genom att diskutera om barnets situation och tillsammans med föräldrarna försöka komma på en lösning. Samarbetet mellan de professionella och föräldrarna kan kopplas till fostringsgemenskapen (Stakes 2005), dvs. personalens samarbete med föräldrarna är en viktig del som resulterar i att man främjar barnets välbefinnande samt tryggar barnets uppväxt.

Handlingskompetenserna (Madsen 2001) syns starkt i denna process. Den kommunikativa samt den produktiva kompetensen kommer upp då pedagogen diskuterar med föräldrarna/barnet. Den analytiska/syntetiska kompetensen samt expressiva kompetensen är synlig då den professionella förbereder sig och planerar mötet. Dessa handlingskompetenser syns även under mötet då pedagogen samarbetar med föräldrarna för att komma på olika metoder/aktiviteter för att stöda barnet.

6.2 Vilka metoder kan man som professionell använda sig av för att stöda barnet samt familjen till en fungerande vardag?

Ur intervjuerna kommer det fram olika metoder som kan användas för att stöda barnet t.ex. sagor, dockor, spelar spel eller olika aktiviteter som barnet tycker om. Respondenten berättar att handdockan är ett bra redskap att använda sig av då man vill hjälpa barnet att sätta ord på sina känslor men för att kunna utföra dessa stödmetoder så krävs det tid och att det vid dessa situationer märks tydligt att det borde finnas tillräckligt med personal. Gottberg (2007) skriver om social och emotionell träning på förskolan. Den professionella kan stärka barnets självkänsla genom att uppmuntra barnet. Den professionella kan även hjälpa barnet att sätta fokus på känslorna med hjälp av olika verktyg såsom en handdocka.(Gottberg 2007 s.48) Kiianmaa (2008) skriver att man kan stärka av barnets självkänsla med hjälp av berättelser och klassiska sagor för att forma en positiv bild av att klara saker och ting.

Då en social och emotionell träning pågår så hjälper man barnet att förstå sina egna och andras känslor. Den professionella hjälper barnet att utveckla sin kommunikation, empati, konflikthantering samt självkänedom. Då barnet känner till orsaken till en känsla så kan det bättre hantera det. Dessa träningar kan ske med hjälp av en handdocka. (Gottberg 2007 s. 17-23,48)

Resultatet från den empiriska undersökningen poängterar att fysiska närheten är ett viktigt redskap. Att kunna lyssna, ge famn och trygghet är tre viktiga faktorer. Det tas även upp att den professionella skall kunna klarar av att se det enskilda barnet och se till att barnet har en egen plats inom gruppen. Kari Kiiänmaa (2008) skriver att stärkande av barnets självkänsla framhävs då man försöker förstå dem och lyssnar på dem.

Intervjuerna framhävde även att respondenterna ansåg att en bra metod till att stöda föräldrarna är att lyssna på dem. Respondenterna tog upp att det finns bra möjligheter att diskutera med föräldrarna, då de hämtar barnen och vid föräldrasamtal. Samarbete inom personalen samt med föräldrarna fungerar bra enligt resultatet av den empiriska undersökningen. Det kom även fram att respondenterna känner till hur man skall gå tillväga då det uppstår en krissituation. Till ovanstående kan man koppla handlingskompetensen och den kommunikativa kompetensen, dvs. människorna förhåller sig till varandra genom olika språkligt betingade händelser och genom dessa byggs det upp normer. Man kan även förknippa analytiska/syntetiska kompetensen dvs. pedagogens kunskapsförmåga, hur pedagogen planerar ett möte och de olika stödmotoderna. (Madsen 2001 s. 230-233)

Bent Madsens (2001) handlingskompetens är mycket synlig vid stödandet av barnen samt familjerna. Den produktiva kompetensen kan förknippas till det då den professionella med hjälp av olika materiella handlingar stöder familjemedlemmarna. För att kunna stöda och samarbeta behövs en bra kommunikation till vilket man kan koppla den kommunikativa kompetensen. Den professionella måste inte enbart kunna hantera de språkligt betingade handlingarna utan även kunna sätta sig in i klientens situation och därmed hjälpa dem till en fungerande vardag. Den expressiva kompetensen representerar hjärtat och det syns väldigt bra i respondenternas svar gällande stödmotoder samt bemötandet. Respondenterna tar hänsyn till barnet samt föräldrarna och lyfter fram att man arbetar på barnens och föräldrarnas villkor. Respondenterna berättade att de ordnas föräldrakvarter och olika aktiviteter som stödmotoder och vid dessa krävs en bra planering som grund. De professionella borde ha en bra kunskapsbas om olika stödmotoder och hur de handlar i olika krissituationer. Resultatet visar att respondenterna vet hur de skall gå tillväga i olika situationer och att de lägger vikt vid hur man skall ta upp oron med föräldrarna. Till detta kan man koppla den analytiska/syntetiska kompetensen.

Ur intervjuerna kom det fram att det är viktigt att ge respons och berätta hur barnets dag har varit på daghemmet. Man strävar till att försöka lyfta fram de bra sakerna samt att få föräldrarna förtroende för en. Eriksson & Arnkil (2006) skriver att det är viktigt att i samtalet med föräldrarna ta upp om barnets resurser samt stöd vilket resulterar i att man uppmuntrar, vägleder och samarbetar med föräldrarna. De skriver även om att det kan finnas hot inom kontakterna som delvis kan bero på ifall kontakten mellan föräldrarna och den professionella är ny. (Eriksson & Arnkil 2006 s. 19) I Barnskyddslagen (417/2007) framhävs det att myndigheterna som arbetar med barn och föräldrar skall stöda föräldrarna med fostran samt erbjuda familjen stöd. För att få ett lyckat samarbete med föräldrarna och personalen krävs det att man respekterar, att det finns jämlikhet samt ömsesidig tillit (Stakes 2005). Här kan man även koppla de handlingskompetenserna av Madsen(2001). Den kommunikativa kompetensen, den produktiva kompetensen, den expressiva, den analytiska/syntetiska kompetensen. Då den professionella diskuterar med föräldrarna/barnet samt planerar en stödmetod så är den produktiva, dvs. den materiella och konkreta handlingen synlig. Dessa konkreta handlingar sker då pedagogerna hjälper föräldrarna och barnet med olika stödmetoder. Syntetiska/analytiska och kommunikativa kompetensen är synlig vid planeringen och diskussionerna kring stödmetoderna. Då aktiviteten/stödmetoderna förverkligas är den expressiva kompetensen synlig. (Madsen 2001 s. 228-233)

6.3 Vad bör en professionell beakta vid bemötandet av en familj som genomgått en förändring i familjestrukturen?

Ur den empiriska undersökningen kom det fram att det är viktigt hur man lägger fram sakerna och att kontakten med föräldrarna är mycket viktig. I resultatet av intervjuerna poängteras det att det är viktigt att man lyssnar, ser och godkänner familjen i den situation som de befinner sig i. Ur intervjuerna framkommer det att den professionella bör reflektera över situationen och använda suna förnuftet över de saker som man kan ta upp med föräldrarna och hur man tar upp dem. Detta kan man koppla till teoridelen

som behandlar det professionella bemötandet. Då pedagogen går igenom ett samtal med föräldrarna så bygger de tillika upp en grund för det kommande samarbetet och de har möjlighet att utveckla situationen de befinner sig i en positiv riktning. Därför skall man i samtalen ta upp resurserna samt styrkorna som barnet eller familjen har och samtidigt erbjuda stöd. (Eriksson & Arnkil 2006 s. 31-32)

Eriksson & Arnkil(2006) skriver om en blankett som den professionella kan ta som hjälp vid ett möte. Blanketten innehåller tre viktiga saker som man bör grunda sina tankar på då man skall ta upp oro: 1) Vad är det som bekymrar den professionella? 2) hur man som professionell kan stöda föräldrarna? Vad är barnets styrkor och hur kan du som professionell förbättra deras situation? 3) Pedagogen reflekterar över det gångna mötet och går igenom vad som behandlades samt hur man gick tillväga i olika situationer. (Eriksson & Arnkil 2006 s. 8-13)

Kontakten mellan pedagogen och klienterna är viktig då man tar upp oron. Ifall det upplevs hot inom kontakterna kan det bero på kritik som har uppkommit inom relationen eller att det finns någonting oönskat som begränsar kontakten. Då kan det vara fråga om att pedagogen upplever rädsla över att ta upp svåra saker eller kanske kontakten till föräldrarna är relativt ny och att de fortfarande bygger upp förtroendet. (Eriksson & Arnkil 2006 s.19) Till detta kan man förknippa en respondents svar då personen berättar att då kontakten till föräldern är relativt ny så är det svårt att veta hur familjens situation är.

Det som anses vara en tyngdpunkt i ett lyckat samtal är att den professionella uppmunt-
rar, samarbetar och vägleder föräldrarna. (Eriksson & Arnkil 2006 s. 19) Carlander
m.fl.(2001) skriver att då ett möte sker bland människor så innebär det ett samspel där
människorna reagerar på varandra dvs. reaktionerna som sker kan vara olika men dessa
reaktioner styrs av våra förväntningar, erfarenheter samt tolkningar av den situation som
man befinner sig i.(Carlander et al. 2001 s. 13-16) Till detta kan även kopplas Madsens
(2001) kommunikativa kompetens.

Carlander (2001) skriver att då ett möte har upplevts som otryggt så kan den profes-
sionella känna sig misslyckad i sin yrkesroll, och vid dessa tillfällen är det viktigt att man
reflekterar över de orsaker varför mötet inte gick som tänkt. Då den professionella mö-

ter personer som är arga eller frustrerade över sin situation så kan det lätt bli att man sätter skulden över denna situation på den man möter. (Carlander m.fl. 2001 s 13)

7 DISKUSSION

I detta kapitel reflekterar jag över undersökningsmetoden samt över resultatet av den empiriska undersökningen.

7.1 Metoddiskussion

En kvalitativ metod lämpade min undersökning eftersom jag var intresserad av människors erfarenheter, åsikter, känslor och uppfattningar om olika ärenden. Denscombe skriver att då de är dessa saker man söker efter så passar en kvalitativ forskningsmetod. (Denscombe 2009 s.232) Mitt syfte och frågeställningar styrde också valet av undersökningsmetoden till en kvalitativ metod för att tyngdpunkten i själva arbetet handlade om olika erfarenheter och åsikter kring olika saker.

En kvalitativ metod kan också kallas för öppen metod, dvs. där undersökaren försöker så lite som möjligt styra och man låter respondenten berätta själv på sitt sätt och med sina egna ord. (Jacobsen 2007 s. 48) Jag försökte formulera min intervjuguide så att den skulle vara halvstrukturerad och att respondenterna kunde svara fritt. Enligt Jacobsen(2007) skall en intervju vara delvis strukturerad så att man har en plan över hur intervjun går till, men man skall vara försiktig att lämna intervjuguiden för öppen eller för strukturerad så att de leder till fasta svarsalternativ. En temaintervju lämpar sig enligt Jacobsen(2007) då man vill undersöka en mindre grupp eller en viss problematik inom något område. (Jacobsen 2007 s. 95-96) Jag tycker frågorna i min intervjuguide fungerade bra. Lite grann gick frågorna in i varandra men jag anser att man då gick mera in på temat och jag fick utförligare svar. Termen socialpedagogiskt arbetssätt skapade i något fall förundran under intervjutillfället och då bad jag respondenterna koncentrera sig på vilka arbetssätt de använder sig av då de stöder barnet/familjen. De kunde ha haft en negativ effekt på intervjuretatsatet men eftersom respondenterna svarade ganska lika så anser jag att alla respondenter har tolkat frågan lika.

Under intervjutillfället var jag och respondenten nervösa, men efter en stund släppte nervositeten för oss båda. Denscombe samt Jacobsen skriver om att det är bra att ha en bandspelare under intervjutillfället för att lättare ha kontroll över informationen och då

man antecknar så hittar man denna information lättare. De tas även fram att man skall tänka noga över var intervjun sker, ifall det sker hemma så kanske någon anhörig stör eller ifall det sker på arbetsplatsen så kan man bli distraherad av en kollega.(Jacobsen 2007 92-97, Denscombe 2009 s. 256) Med tanke på detta använde jag en bandspelare vid alla intervjutillfällen vilket gick bra men valde också att anteckna en del ifall det skulle hända bandspelaren någonting. Jag utförde intervjun på respondenternas arbetsplatser för att de skulle ha bättre möjlighet att delta samt att miljön skulle vara mera passande för då kunde man vara i ett rum och de störande momenten skulle förbli små.

Jag använde mig av en sorts innehållsanalys då jag kategoriserade resultaten. Jag använde mig av olika färgkoder som jag förknippade med mina tre forskningsfrågor. Jag delade färgerna i kategorier för att bättre hålla koll på vad som hört vart och för att hitta samband mellan svaren.

Jag hade svårt att få respondenter till min undersökning. Jag kontaktade flere daghem varav tre ställde upp och dessa tre hade arbetet en längre tid som barnträdgårdslärare. Jag anser att jag har fått bra material från intervjuerna trots det låga deltagarantalet. I undersökningen har jag strävat till att använda mångsidiga källor men vid vissa stycken har jag endast använt mig av rätt så få källor men jag anser att de ändå har varit tillräckliga.

Jacobsen och Trost skriver att nästa fas i undersökningsprocessen är att kontrollera om resultaten är reliabla dvs. om det är faktorer i undersökningen som har skapat de resultat man kommit till och att situationen är densamma för alla. (Trost 2010 s. 131, Jacobsen 2007 s. 105) Jag ställde samma frågor till respondenterna men under diskussionerna grävde jag en aning i diskussionerna dvs. jag frågade om respondenten kan berätta mera om en sak. Jacobsen skriver att man skall ställa dessa frågor då en respondent berättar om någonting intressant men inte går på djupet. (Jacobsen 2007 s. 105) Jacobsen tar även upp att slarv vid nedteckning och analys av datan är ett hot mot trovärdigheten. (Jacobsen 2007 s. 172) Med tanke på detta så gick jag noga igenom svaren från respondenterna och antecknade dem för hand och sedan skrev jag dem på datorn. På detta sätt kunde jag kontrollera två gånger att jag har tolkat svaren rätt.

Om ett fenomen är beskrivet på rätt sätt handlar det om intern validitet medan extern validitet handlar om i vilken grad man kan generalisera de upptäckter man gjort. En kvalitativ undersökning har mera som mål att fördjupa sig i olika fenomen än att visa hur omfattande fenomenet är. Det är en orsak till varför man inte kan generalisera då man utfört en kvalitativ undersökning. Ur Jacobsens bok 2007 kommer det fram att under undersökningens fas kan man se likheter med de andra resultaten man fått, fastän man inte kan generalisera undersökningens resultat så kan man anta att sannolikheten är stor att flera skulle ha svarat lika. (Jacobsen 2007 s.166-167) I undersökningen påminner respondenternas svar mycket om varandra vilket kan betyda att ifall jag skulle ha fått fler respondenter så hade de troligen svarat ganska lika.

7.2 Resultatdiskussion

I den teoretiska undersökningen sökte jag svar på vad som händer inom familjen under en kris samt hur en professionell stöder och bemöter dessa familjemedlemmar. I den empiriska undersökningen ville jag få information om respondenternas stödmeter och hur de bemöter dessa familjer som genomgår en kris samt hur de identifierar ett barn som genomgår en skilsmässoprocess eller bildandet av en nyfamilj.

Mitt syfte gällande undersökningen var att få fram olika stödmeter till barnen och föräldrarna som genomgår en förändring inom familjestrukturen samt att få en djupare kunskap om denna familjeproblematik. Mina frågeställningar handlade om hur skilsmässa samt bildandet av nyfamilj påverkar familjen, vilka metoder en professionell kan använda sig av samt vad en professionell bör ta i beaktande då den möter en familj i kris. Jag anser att jag har uppnått mitt syfte samt fått konkreta stödmeter och en inblick i hur de barnträdgårdslärare som jag intervjuat arbetar vid dessa situationer då familjen genomgår en kris. De barnträdgårdslärare som jag har intervjuat har en klar uppfattning över hur man skall gå tillväga då en kris uppstår och de känner till metoder som kan användas vid stöddandet av familjen.

Till mitt syfte samt frågeställningarna kan man koppla ett av respondenternas svar gällande vad ett viktigt stöd till barnen vid genomgång av en kris är nämligen den fysiska

närheten som t.ex. att hålla barnet i famnen och ge det trygghet. Det var intressant och höra om de metoder respondenterna berättade om då de stöder barnet t.ex. med handdockor, olika lekar och läsa sagor som behandlar vardagen hos en skilsmäsofamili/nyfamilj. I undersökningen kom det fram att det finns vissa faktorer som eventuellt kan begränsa användningen av handdockor och mera avancerade metoder och det är tidsbrist och personalbrist. Respondenterna poängterade vikten med tystnadsplikt samt att lyssna på föräldrarna och låta dem eventuellt komma fram till en och prata då de genomgår någonting svårt.

Under denna undersökningsprocess fick jag en inblick i över hur vanligt skilsmäsofamiljer och bildandet av nyfamiljer är i dagens läge. Man bör komma ihåg att fastän det börjar bli ett vanligt fenomen så påverkar det nästan alltid familjen på ett eller annat sätt.

Denna studie kan användas av professionella inom olika yrkesgrupper som arbetar med barn för att få en inblick i hur en förändring inom familjestrukturen kan påverka familjen. Eftersom det finns en risk att familjerna kan påverkas av skilsmässor och bildandet av nyfamilj på ett negativt sätt så är det bra att ha kunskap om vilka stödmeter som kan användas samt vad man bör tänka på då man tar upp oron med föräldrarna. Socialpedagogiken har en central roll i examensarbetet och resultatet visar att socialpedagogiken är synlig i det dagliga arbetet. Av denna studie kan den professionella få en inblick i hur man kan arbeta socialpedagogiskt med familjer som genomgår en kris.

7.3 Förslag på fortsatt forskning

Jag ville med denna undersökning ta upp barnträdgårdsläraarnas perspektiv på stödmeter samt tillvägagångssätt vid en förändring i familjestrukturen. Förslag på fortsatt forskning kunde vara att koncentrera sig på nyfamiljen och studera den strukturen ur föräldrarnas perspektiv eller barnens. Man kunde studera hur barnen upplever förändringarna inom familjestrukturen eller även studera hur barn som genomgått en struktur-

förändring i tidig ålder har blivit påverkade av den. Detta kunde utföras genom att studera tonåringar eller äldre personer med dessa erfarenheter.

KÄLLOR

Barnskyddslagen 417/2007, [www] Sökord barnskyddslagen. Tillgänglig:

[http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417?search\[type\]=pika&search\[pika\]=barnskyddslag](http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417?search[type]=pika&search[pika]=barnskyddslag)

Hämtad 20.4.11

Bjerkessjö, Anna. 2005, *Att leva med andras barn- handbok för styvfamiljer*. Stockholm: Prisma. s. 208

Carlander, Jakob & Eriksson Kerstin m.fl. 2001, *Trygga och otrygga möten, vardagsetik och bemötande i arbete med människor*. Stockholm: Gothia Ab. s. 158

Denscombe, Martyn. 2009, *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: studentlitteratur. s.445

Encyclopaedia Britannica. Sökord Nuclear family. Tillgänglig:

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/421619/nuclear-family>

Hämtad 23.11.2010

Eriksson, Esa & Arnkil, Tom 2006, *Ta upp oro en handbok i tidiga dialoger*. Stakes: Handböcker 64. s. 63

Eriksson, Lisbeth & Markström, Ann-Marie. 2000, *Den svårfångade socialpedagogiken*. Lund: Studentlitteratur. s.205.

Gottberg, Maria-Pia. 2007, *Social och emotionell träning för alla barn. En praktisk handbok för skolan, förskolan och föräldrar*. Jönköping: Brain books. s. 259

Jacobsen, Dag. 2007, *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur, s.316

Jaakkola Risto & Sääntti Riitta.2000, *Uusperheitten lapset ja vanhemmat*. Helsinki, Hakapaino. s. 3

Johansson, Karin 2007, Barnens rättigheter i samhället. En studie om psykisk misshandel och emotionell omsorgssvikt i BRIS barnkontakter år 2007. [www]

http://www.bris.se/upload/Articles/Kan_man_bli_sjuk_av_ord.pdf

Hämtad 10.03.2010

Kiiianmaa, Kari. 2008, *Hyvä ero, uusi elämä*. Multikustannus Oy, s. 153

Kinnunen, Saara. 2010, *Kun tiet eroavat, elämää avioeron jälkeen*. Kauniainen: Perussanoma Oy, s.111-129

Killén, Kari. 2009, *Barndomen varar i generationer, om förebyggande arbete med utsatta familjer*. Lund: Studentlitteratur, s. 278

Kristillinen kasvatus. 2006, *Nykypäivän isä- ja äitipuolet, mikä on uusperhe?* [www]

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/042E98500E54B13AC22577290025E253/\\$FILE/kk3-2006.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/042E98500E54B13AC22577290025E253/$FILE/kk3-2006.pdf). Hämtad 15.04.2010

Kvale S, Brinkmann S, Torhell S-E, 2006, *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur. s.370

Madsen, Bent. 2001, *Socialpedagogik*. Lund: Studentlitteratur, s. 244

Madsen, Bent. 2007, *Socialpedagogik*. Lund: Studentlitteratur, s.316

Nationalencyklopedin 2010, [www] Sökord kärnfamilj. Tillgänglig:

<http://www.ne.se/karndefamilj> Hämtat 23.11.2010

Statistikcentralen. 2009, [www] Sökord familjer. Tillgänglig:

http://www.stat.fi/meta/til/perh_sv.html

http://www.stat.fi/til/perh/2007/perh_2007_2008-05-30_laa_001_sv.html

Hämtad 4.10.2010

Statistikcentralen. 2010, [www] Sökord skilsmässa. Tillgänglig:

http://www.tilastokeskus.fi/til/ssaaty/2009/ssaaty_2009_2010-05-06_tau_001_sv.html

Hämtad 23.04.2011

Stakes.2005, Grunderna för planen av småbarnsfostran.[www]

<http://kasvunkumppanit.thl.fi/thl-client/pdfs/2e130087-8320-4be7-b07d-218aa17e6873> Hämtad 12.01.2011

Sutinen, Päivi. 2005, Vanhempana ja aikuisena uusperheessä. [www]

<http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/kay/kasva/vk/sutinen/vanhempa.pdf>

Hämtad 15.12.2010

Trost, Jan. 2010, *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur. s.131

Widerberg, Karin. 2002, *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: studentlitteratur. s.232

Öberg, Bente. 2000, *Skiljas, men inte från barnen*. Stockholm: Natur och kultur. s. 18

BILAGA 1

Ansökan om forskningslov till dagvårdschefen i XXXX

xx.xx.2010

Mitt namn är Sofie Björklund och jag är en tredje års socionomstuderande från Arcada, Nylands svenska yrkeshögskola. Jag kommer i mitt examensarbete att skriva om hur man som professionell kan stöda barnet samt familjen då de genomgår en förändring inom familjestrukturen. Arbetsrubriken för mitt examensarbete är *Förändringar inom familjestrukturen, hur de påverkar barnet och hur man kan stöda barnet samt familjen.*

Undersökningen syfte och innehåll

Med denna undersökning önskar jag att få fram vilka socialpedagogiska metoder en professionell kan använda sig av då man stöder familjemedlemmarna som genomgått en förändring inom familjestrukturen och hur en professionell möter samt stöder en familj i kris. Min förhoppning är att resultatet kan användas av professionella då det kommer i kontakt med denna problematik.

Jag anhåller härmed att få kontakta daghem i centrala xxxx för att intervjua tre barnträdgårdslärare. Jag kommer att själv kontakta daghem för eventuella respondenter. De tre barnträdgårdslärare som jag intervjuar förblir anonyma. Det är frivilligt att delta i undersökningen.

Allt det material som samlats in kommer att behandlas konfidentiellt och jag kommer att bevara allt material så att inga obehöriga kommer åt det. Förutom mig kommer min handledande lärare Ingmar Sigfrids att ha tillgång till materialet. Allt material som sam-

lats in under intervjuerna kommer att raderas från datorn samt alla anteckningar förstöras då arbetet är godkänt.

Plats och datum _____

Studerande

Sofie Björklund sofie.bjorklund@arcada.fi

Tel. 040xxxxxx

Handledare

Ingmar Sigfrids ingmar.sigfrids@arcada.fi

Tel. xxxxx

Härmed beviljas forskningslov åt Sofie Björklund

Plats och tid

underskrift och namnförtydligande

BILAGA 2

Informationsbrev till barnträdgårdslärare

xxxx 01.12.2010

Hej!

Mitt namn är Sofie Björklund och jag är en tredje års socionomstuderande från Arcada, Nylands svenska yrkeshögskola. Jag håller på att skriva mitt examensarbete och önskar att få intervju Er som fungerat som barnträdgårdslärare i minst 5 år. Jag kommer att intervju sammanlagt tre barnträdgårdslärare och hoppas att det finns en barnträdgårdslärare som kan ställa upp i ert daghem.

Mitt examensarbete handlar om förändringar inom familjestrukturen såsom skilsmässa och nyfamiljer, och vilka socialpedagogiska metoder en professionell kan använda sig av då han/hon stöder familjen till en fungerande vardag. De teman som kommer upp i min intervju handlar om det professionella bemötandet samt det professionella stödet.

Det är frivilligt att delta i min intervju. Det resultat jag får kommer att användas i examensarbetet och informanterna förblir anonyma. Som handledande lärare för mitt examensarbete fungerar Ingmar Sigfrids.

Jag tar kontakt per telefon de närmsta dagarna för att höra mig för om någon av barnträdgårdslärarna är villig att ställa upp för en intervju.

Mvh,

Studerande Sofie Björklund
sofie.bjorklund@arcada.fi,

Tel. 040xxxxxx

Handledande lärare Ingmar Sigfrids
ingmar.sigfrids@arcada.fi

Tel. xxxxxxxx

BILAGA 3

Samtycke till intervju

xxxx 01.12.2010

Hej!

Mitt namn är Sofie Björklund och jag är en tredje års socionomstuderande från Arcada, Nylands svenska yrkeshögskola. Jag kommer att skriva i mitt examensarbete om förändringar inom familjestrukturen såsom skilsmässa och nyfamiljer, och vilka socialpedagogiska metoder en professionell kan använda sig av då han/hon stöder familjen till en fungerande vardag. De teman som kommer upp i min intervju handlar om det professionella bemötandet samt det professionella stödet.

Det är frivilligt att delta i min intervju. Det resultat jag får kommer att användas i examensarbetet och informanterna förblir anonyma. Ifall ni är intresserade så kan ni få se det färdiga examensarbetet. Då jag utför intervjun kommer jag med ert godkännande att använda mig av bandspelare samt anteckningar för att garantera att materialet stämmer överens med det ni sagt. Intervjun tar högst 60 minuter. Som handledande lärare för mitt examensarbete fungerar Ingmar Sigfrids.

Mvh,

Studerande Sofie Björklund

sofie.bjorklund@arcada.fi,

Tel. 040xxxxxx

Handledande lärare Ingmar Sigfrids

ingmar.sigfrids@arcada.fi

Tel. xxxxxx

Härmed tillåter jag att studerande Sofie Björklund från Arcada – Nylands svenska yrkeshögskola, får intervjua mig gällande hennes examensarbete:

*Förändringar inom familjestrukturen-
hur förändringarna påverkar barnet och hur man kan stöda barnet samt familjen?*

Jag ger mitt lov till att den information som ges under intervjun får användas i examensarbetet.

Plats och tid

underskrift och namnförtydligande

BILAGA 4

Temaintervjuguide 1

Tema 1; Bakgrundsfrågor

- Utbildning?
- Hur länge har ni jobbat som barnträdgårdslärare?

Tema 2; Erfarenhet/Tillvägagångssätt

- Hur mycket kommer ni i kontakt med skilsmässofamiljer/nyfamiljer?
- Vad kännetecknar ett barn som hör till en skilsmässofamilj/nyfamilj?
- Hur går ni tillväga då ni ser att barnet/familjen inte mår bra?

Tema 3; Det professionella bemötandet

- Vad är viktigt i bemötandet av klienter som genomgår en kris?
- Vad fungerar bra i bemötandet av dessa klienter?
- Vad fungerar mindre bra i bemötandet av dessa klienter?

Tema 4; Det professionella stödet

- Vilka socialpedagogiska arbetssätt används för att stöda barnen?
Vad fungerar bra? Vad fungerar mindre bra?
- Vilka socialpedagogiska arbetssätt används för att stöda föräldrarna?
- Vad fungerar bra? Vad fungerar mindre bra?

Tema 5; Samarbetet

- Hur fungerar samarbetet mellan personal och föräldrarna?
- Hur fungerar samarbetet med andra instanser?
- Vad fungerar bra? Vad fungerar mindre bra?